

Utbildningsutskottets betänkande

1982/83: 31

om forskningsanslag, m. m. (prop. 1982/83: 100 bil. 2 och bil. 10
samt prop. 1982/83: 120 bil. 2)

ÅTTONDE HUVUDTITELN

I detta betänkande behandlas

dels en anmälan till riksdagen i proposition 1982/83: 100 bilaga 2 (budgetdepartementet) under avsnittet Forskningsfrågor (punkt 14),

dels förslag som regeringen förelagt riksdagen i proposition 1982/83: 100 bilaga 10 (utbildningsdepartementet) under avsnittet Högskola och forskning punkterna E 12–E 21 och E 29–E 40,

dels förslag som regeringen förelagt riksdagen i proposition 1982/83: 120 bilaga 2 (utbildningsdepartementet) under avsnittet Högskola och forskning punkterna E 15, E 20 och E 37,

dels motioner som rör forskningsfrågor.

1. **Vissa för forskning gemensamma frågor.** Regeringen har – efter föredragning av statsrådet Ingvar Carlsson – i proposition 1982/83: 100 bilaga 2 berett riksdagen tillfälle att ta del av vad som har anförts om forskningsfrågor. Vidare har i proposition 1982/83: 100 bilaga 10 under avsnittet Högskola och forskning statsrådet Hjelm-Wallén under rubriken Vissa gemensamma frågor (s. 371–374, 384–389) och statsrådet Ingvar Carlsson under rubriken Vissa forskningsändamål (s. 518–527) behandlat forskningsfrågor av allmän karaktär.

Motionerna

1982/83: 581 av Ulf Adelsohn m. fl. (m) vari, såvitt nu är i fråga, yrkas

27. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att det skall finnas möjlighet, om särskilda skäl finns, att på arvodestjänst som assistent förordna antagna forskarstuderande med doktorandtjänst samt forskarstuderande utan vare sig utbildningsbidrag eller doktorandtjänst,

28. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om inrättande av mellanexamen/specialistexamen,

29. att riksdagen hos regeringen begär förslag till förändrad tjänsteorganisation för högskolan i huvudsak i enlighet med lärartjänstutredningens förslag varvid också bör beaktas vad som i motionen anförts om särskilda meriteringstjänster efter doktorsexamen,

30. att riksdagen hos regeringen begär förslag rörande sektorsforskningsmedlen i syfte att successivt föra över dessa till högskolan.

1982/83: 942 av Karin Ahrlund m. fl. (fp, s, m, c, vpk) vari yrkas att riksdagen uttalar sig för att den s. k. fyrtiofemårsgränsen för utbildningsbidrag för forskning bör avskaffas.

1982/83: 948 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) vari, såvitt nu är i fråga, yrkas

29. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts rörande de mindre högskolornas forskningsanknytning,

30. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts rörande områden som av samhället bör prioriteras från forskningssynpunkt,

31. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts rörande värdet av ett tvärvetenskapligt arbetssätt,

32. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts rörande särskilda forskarprofessurer där innehavaren helt kan ägna sig åt forskning.

1982/83: 952 av Birger Hagård (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts rörande krav på bl. a. ökat utnyttjande av personer med forskarutbildning.

1982/83: 953 av Lars Hjertén (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts om betydelsen av samverkan mellan den etablerade forskningen och amatörforskningen.

1982/83: 1070 av Ola Ullsten m. fl. (fp) vari, såvitt nu är i fråga, yrkas

7. att riksdagen uttalar att utbildningsbidragen för doktorander fortsättningsvis skall höjas så att de motsvarar den övre gränsen för utbildningsbidrag inom arbetsmarknadsutbildningen,

8. att riksdagen hos regeringen begär att förhållandena för utländska forskare som vistas kortare tid i Sverige för forskning skall ses över,

9. att riksdagen begär att regeringen snarast framlägger förslag till ny lärartjänstorganisation inom högskolan.

1982/83: 1112 av Karin Andersson m. fl. (c) vari — med hänvisning till vad som anförts i den till arbetsmarknadsutskottet remitterade motionen 1982/83: 1111 — såvitt nu är i fråga yrkas

4. att riksdagen beslutar att ta bort 45-årsgränsen för att få forskningsstipendier.

1982/83: 1901 av Rune Rydén m. fl. (m) vari yrkas att riksdagen beslutar att utbildningsbidraget för doktorander knyts till den högsta nivån för utbildningsbidraget inom arbetsmarknadsutbildningen och att denna anknytning finansieras genom att antalet utbildningsbidrag minskas med 190.

1982/83: 1919 av Margareta Winberg m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att avlagd doktorsexamen skall

ersätta innehav av tjänst som universitetslektor/motsvarande som grund för behörighet att inneha arvodestjänst som forskare i visst ämne m. m.

1982/83: 2204 av Gullan Lindblad m. fl (m, c, fp) vari, såvitt nu är i fråga, yrkas

3. att riksdagen ger regeringen till känna vad som sagts om behovet av stöd för forsknings- och utvecklingsarbete vid de medelstora högskolorna, däribland vid högskolan i Karlstad.

Utskottet

Betydande resurser ställs varje år till förfogande för forskning och utvecklingsarbete (FoU) inom ett flertal departements verksamhetsområden. Ansvar för att förbättra regeringens överblick och att samordna forskningsverksamheten har anförtrotts biträdande statsministern, statsrådet Ingvar Carlsson. För att biträda i den politiska beredningen av dessa frågor har förordnats en särskild statssekreterare inom statsrådsberedningen. Vidare har regeringen beslutat att inrätta en ny forskningsberedning.

Statliga insatser för forskning och utvecklingsarbete m. m.

I proposition 1982/83: 100 bilaga 2 redovisas den nuvarande omfattningen av de statliga insatserna inom forskning och forskarutbildning. För innevarande budgetår anvisas 7725 milj. kr. till forskning och utvecklingsarbete samt forskarutbildning. Det är 3,1 % av alla anslag på statsbudgeten. FoU-anslagets fördelning på departement budgetåret 1982/83 framgår av följande sammanställning:

Departement ¹	Milj. kr.	%
Utbildningsdepartementet	2 458	31,8
Industridepartementet (inkl. affärsverk)	1 628	21,1
Försvarsdepartementet	1 462	18,9
Jordbruksdepartementet	583	7,5
Socialdepartementet	535	6,9
Arbetsmarknadsdepartementet	248	3,2
Bostadsdepartementet	230	3,0
Kommunikationsdepartementet (inkl. affärsverk)	230	3,0
Utrikesdepartementet	211	2,7
Budgetdepartementet	31	0,4
Handelsdepartementet	26	0,3
Ekonomidepartementet	24	0,3
Justitiedepartementet	7	0,1
Kommundepartementet	5	0,1
Övrigt	47	0,6
Summa	7 725	100

¹ Fr. o. m. den 1 januari 1983 har departementsindelningen ändrats (jfr SFS 1982: 1177).

Som framgår av sammanställningen kanaliseras huvuddelen av de samlade FoU-anslagen om ca 7.7 miljarder kr. via tre departement, nämligen utbildningsdepartementet (ca 2,5 miljarder kr.), industridepartementet (ca 1,6 miljarder kr.) och försvarsdepartementet (ca 1,5 miljarder kr.). Drygt en halv miljard kr. anvisas via vart och ett av jordbruks- och socialdepartementen och ungefär en kvarts miljard kr. från vart och ett av arbetsmarknads-, bostads-, kommunikations- och utrikesdepartementen.

Statistiska centralbyrån (SCB) har undersökt hur FoU-anslagen fördelar sig på olika ändamål. Den största delen – ca 3 miljarder kr. eller närmare 40% av anslagen – går till ändamålet "främjande av allmän vetenskaplig utveckling" (framför allt forskning vid universitet och högskolor). FoU-anslagens fördelning på ändamål för budgetåret 1982/83 framgår av följande sammanställning:

Ändamål	Milj. kr.	%
Allmän vetenskaplig utveckling	2 975	38,5
Försvar	1 482	19,2
Energi- och vattenförsörjning	803	10,4
Hälsa- och sjukvård	549	7,1
Industriell verksamhet	349	4,5
Rymdforskning	266	3,4
Arbetsmiljö, personalskydd	256	3,3
Transport och kommunikationer	246	3,2
Offentlig förvaltning, samhällsservice	174	2,3
Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske	154	2,0
Boendemiljö, samhällsplanering	139	1,8
Fysisk miljö, naturvård	134	1,7
Socialvård, social miljö, trygghet	85	1,1
Undervisning	56	0,7
Utforskning av jorden och atmosfären	38	0,5
Kultur, massmedia, fritid	19	0,2
Summa	7 725	100

I Sverige utgör de samlade FoU-satsningarna (offentligt och privat finansierade) ca 2% av bruttonationalprodukten (BNP). Det innebär enligt proposition 1982/83: 100 bilaga 2 att Sverige är ett av de länder i världen som satsar mest på FoU i förhållande till BNP.

Enligt föredragande statsrådet har utvecklingen av ny teknik spelat en viktig roll för den ekonomiska tillväxten i vårt land. Det är nu angeläget med nya målmedvetna insatser för att långsiktigt bredda och utveckla Sveriges industriella och tekniska potential. Sådana insatser kommer knappast att kunna ge snabba effekter och bidra till att lösa de nu aktuella ekonomiska problemen, men de är nödvändiga för att på längre sikt främja Sveriges industriella konkurrenskraft. En högtstående forsknings- och utvecklingsverksamhet såväl vid universiteten och högskolorna och andra offentligt finansierade organ som inom industrin är en förutsättning för att nå detta mål.

Det svenska samhället står enligt föredragande statsrådet också inför allvariga problem av annan art än näringspolitiska och ekonomisk-poli-

tiska. Efterkrigstidens omstrukturering och urbanisering har visat sig ha många negativa effekter. Social utslagning, alkohol- och drogmissbruk är ett par exempel. En ökad belastning på den yttre miljön och effekter i arbetslivet av strukturförändringar i näringslivet är andra. Cancer och andra miljöbetingade sjukdomar har ökat. För att möta dessa och andra problem krävs att ny kunskap tas fram genom forskning inom en rad olika områden. En vital forskning inom humaniora och samhällsvetenskap har också ett värde i sig i ett demokratiskt samhälle.

I proposition 1982/83: 100 bilaga 2 ges en översiktlig bild av regeringens förslag till resursförstärkningar inom hela FoU-området. Vissa sektorsorgan för forskning redovisas särskilt.

När det gäller den inledande allmänna redovisningen i bilaga 2 av proposition 1982/83: 100 har utskottet inte funnit anledning till uttalande. Utskottet delar föredragande statsrådets uppfattning om att en förstärkning av den svenska forskningsverksamheten är nödvändig. Utskottet avser att i det följande behandla de förslag som regeringen förelagt riksdagen i vad avser utbildningsdepartementets verksamhetsområde.

Utskottet tar först upp tre motionsyrkanden av allmän karaktär.

Enligt motion 1982/83: 581 (yrkande 30) bör regeringen lägga fram principförslag om *hur delar av den forskning som är knuten till sektorsorgan skall föras över till universitet och högskolor*. Vid en sådan överföring skulle sysselsättningen för nyutexaminerade doktorer och för doktorander i viss utsträckning kunna lösas och samspelet mellan den tillämpade forskningen och grundforskningen säkras. Överföringen bör enligt motionärerna ske successivt.

Utskottet har tidigare uttalat (UbU 1981/82: 37, s. 38) att det är mycket viktigt att ett bättre planeringsunderlag än det nuvarande tas fram för riksdagens kommande ställningstaganden till avvägningen av resurser för den inomvetenskapligt motiverade forskningen vid universitet och högskolor och resurser för den långsiktiga kunskapsuppbyggnad som motiveras av sektorsorganens och industrins behov. Regeringen har därför inför nästa forskningsproposition begärt långtidsbedömningar av forskningsverksamhetens utveckling från såväl sektorsorganen som högskolemyndigheterna. Som ett första led i ett sådant underlag har de sektoriella FoU-organen – som till antalet är något mer än hundra – redovisat långtidsbedömningar över sin forskningsverksamhet för budgetåren 1984/85–1988/89. Sektorsorganen har översiktligt redovisat även den del av resp. sektors forskning som kan karakteriseras som långsiktig kunskapsuppbyggnad. Sektorsorganen har vidare angett denna forsknings omfattning i antal personår för personal med doktorsexamen resp. personal som befinner sig i forskarutbildning, forskningens fördelning på ämnen eller problemområden samt forskningsutförande organ (t.ex. institution inom högskoleenhet).

Med hänvisning till vad som redovisats om förberedelsearbetet inför den forskningspolitiska proposition som aviserats till nästa riksmöte föreslår utskottet att riksdagen avslår motion 1982/83: 581 yrkande 30.

Enligt motion 1982/83: 952 är samtliga politiska partier överens om att det är nödvändigt att i ökad utsträckning satsa på forskning och forskarutbildning. Dagens forskarutbildning ger framför allt en bred allmän kompetens i problemlösning, som är i hög grad användbar och bör vara attraktiv inom de flesta områden. Samtidigt kan det ifrågasättas om samhället tar till vara *den resurs som forskarutbildade personer utgör*. Motionären förespråkar ett kraftigt ökat personalutbyte i form av s. k. kontaktverksamhet inte bara mellan högskolan och industrin utan även mellan högskolan och övrig offentlig sektor (administration, museer, bibliotek m. fl. institutioner). Det är vidare angeläget att kartlägga de områden inom den allmänna sektorn där behov finns av en högre utbildningskompetens än den som nu krävs. Enligt motionären måste lönesättningen för de forskarutbildade vara sådan att det för de grundutbildade ter sig attraktivt att satsa på en relativt lång fortsatt utbildning. Riksdagen föreslås som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om ett ökat utnyttjande i samhället av forskarutbildade personer.

Utskottet vill först erinra om att frågan om forskarutbildningens meritvärde har utretts av kommittén om forskningens och forskarutbildningens situation i den nya högskolan (Forskarutbildningens meritvärde, SOU 1981: 30).

Föredragande statsrådet har i proposition 1981/82: 106 om forskning m. m. på grundval av förslag från nämnda kommitté anfört följande om avslutad forskarutbildning och befordringsgrunderna förtjänst och skicklighet vid tillsättning av statligt reglerad tjänst:

Det är enligt min mening rimligt att den tid, dock högst fyra år, som en forskarstuderande ägnar åt sin utbildning vid tjänstetillsättning får likställas med tjänstgöring i statlig tjänst. Härvid måste givetvis samma principer gälla som vid annan förtjänstberäkning, dvs. att verksamhet inom samma område som den sökta tjänsten vanligen får ett högre värde än verksamhet inom andra områden. Inte heller finns det enligt min mening några hinder för att doktorsexamen härvid räknas som en särskild merit efter befordringsgrunden skicklighet på samma sätt som särskilda insikter av betydelse eller lämplighet för den sökta tjänsten, som förvärvats eller dokumenterats vid annan tjänstgöring, har ett meritvärde som skicklighet även om tjänstgöringen tillgodoräknas som förtjänst.

Riksdagen anslöt sig här till (UbU 1982/83: 37, rskr 1982/83: 397). Enligt föredragande statsrådet talade många skäl för att som föreslagits av nämnda kommitté genom ett cirkulär ge allmänna riktlinjer för bedömning av frågor sammanhängande med meritvärdet av forskarutbildning m. m. Frågan borde beredas ytterligare med utgångspunkt i ett ökat meritvärde för forskarutbildning.

Civilministern har nyligen efter bemyndigande av regeringen tillkallat en särskild utredare för att se över bl. a. en del av de nuvarande principerna för värdering av meriter när statligt reglerade tjänster tillsätts. Enligt sina direktiv (Dir. 1983: 9) skall utredaren också se över meritvärdet av bl. a. deltidarbete, vård av barn, studieledighetstid, språkkunskaper och utlandstjänstgöring m. m. Den ytterligare beredningen av frågan om meritvärdet av forskarutbildningen vid tjänstetillsättning skall enligt vad utskottet erfarit ingå som ett led i denna översyn. Enligt direktiven skall utredarens arbete slutföras under år 1983.

Regeringen har den 2 september 1982 uppdragit åt universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) att med anledning av vad som anförts i betänkandet Forskarutbildningens meritvärde vidta de åtgärder som ämbetet finner påkallade beträffande forskarutbildningens meritvärde för den enskilda sektorn samt föreslå de åtgärder som bör vidtas dels beträffande forskarutbildningens meritvärde för arbetsuppgifter inom områden som tidigare saknat forskningsanknytning, dels beträffande en särskild utbildningsgång eller en kortare variant av bibliotekarielinjen för den som har avlagt doktorsexamen.

Regeringen har den 10 mars 1983 utfärdat en förordning med vissa föreskrifter om lektorstjänster i gymnasieskolan.

Lönesättningen av statligt reglerade tjänster för forskarutbildade är en fråga för statens arbetsgivarverk och berörda personalorganisationer.

Genom beslut av regering och riksdag våren 1982 (prop. 1981/82: 106, UbU 1981/82: 37, rskr 1981/82: 397) gjordes den verksamhet med s. k. kontaktforskare som tidigare bedrivits som försöksverksamhet reguljär (jfr Ds U 1981: 24 Kontaktforskare). Syftet med verksamheten är att bl. a. ställa vetenskapligt tränad personal till förfogande för verksamhet inom skilda områden utanför högskolan. Regeringen har den 17 juni 1982 uppdragit åt UHÄ att utfärda de föreskrifter som erfordras för högskolans verksamhet med forskares kontakter med olika verksamheter utanför högskolan. Verksamheten med kontaktforskare har enligt proposition 1982/83: 100 visat sig vara en fungerande form för kunskapsöverföring från högskolan till en kategori företag och myndigheter m. fl., som erfarenhetsmässigt mycket sällan utnyttjar FoU för att utveckla sin verksamhet. För förstärkta resurser för kontaktforskarverksamheten beräknas 3,6 milj. kr. enligt proposition 1982/83: 100 bilaga 10 (s. 387 och 515, UbU 1982/83: 30).

Utskottet utgår från att regeringen efter vederbörlig beredning anmäler för riksdagen vilken ställning som har tagits till frågan om vissa allmänna riktlinjer om forskarutbildningens meritvärde. Med hänvisning till det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motion 1982/83: 952.

I motion 1982/83: 1070 (yrkande 8) begärs att de skattemässiga förhållandena för *utländska forskare, som vistas kortare tid i Sverige för forskning* skall ses över och att förslag till åtgärder skall redovisas i den forskningspolitiska proposition som är aviserad till år 1984. För ett litet land som

Sverige anses det nödvändigt att forskningserfarenheter kontinuerligt utbyts med andra länder. Ett viktigt led i ett sådant erfarenhetsutbyte är att kunna ta emot utländska forskare i Sverige för att ge dem möjlighet att under en tid delta i och berika vår forskningsverksamhet. Vittnesbörd från skilda företrädare för svensk forskning ger enligt motionärerna dock vid handen att oberoende av det intresse som utländska forskare kan fästa vid svensk forskning tvekar de att ta uppdrag i Sverige då de anser att de svenska forskararvodena i kombination med våra skatter gör en vistelse här alltför olönsam ekonomiskt sett.

Utskottet vill först erinra om att frågor av detta slag har lösts för en viss grupp forskare, nämligen utländska forskare vid SIPRI (Stockholm International Peace Research Institute). SIPRI:s utländska forskare får – förutom grundlön – månadsersättning för ökade levnadskostnader samt bostadskostnadsersättning (motsv.) i Sverige. Ersättning kan utgå för barns skolgång samt för kostnader för flyttning till och från Stockholm. Genom riksdagens beslut år 1980 är dessa kostnadsersättningar undantagna från skatteplikt (prop. 1979/80: 106, SkU 1979/80: 48, rskr 1979/80: 304). Reglerna gäller endast sådana forskare som är anställda på tidsbegränsade kontrakt.

Enligt utskottets mening är det angeläget att de problem snarast löses, som är förknippade med de skattemässiga förhållandena för utländska forskare som för kortare tid är knutna till universitet eller industri i Sverige. Problemen har successivt ökat för universitetens del allteftersom nya dubbelbeskattningsavtal mellan Sverige och annat land tillkommit, enligt vilka utländska lärare och forskare beskattas i Sverige och inte som förr under högst två år i hemlandet. Av skatteutskottets betänkande 1982/83: 35 framgår att frågan har uppmärksamrats inom regeringskansliet och att avsikten är att ingående pröva frågan i syfte att nå en tillfredsställande lösning.

Med hänvisning till det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motion 1982/83: 1070 yrkande 8.

Prioriterade forskningsområden m. m.

Genom de beslut regering och riksdag fattade år 1982 med anledning av proposition 1981/82: 106 om forskning m. m. fastlades vissa övergripande prioriteringar inom forskningsverksamheten (UbU 1981/82: 37, rskr 1981/82: 397). Följande områden angavs i samband därmed som högst prioriterade:

1. Forskning som är en förutsättning för och konsekvens av den starka nationella satsningen på teknisk utveckling.
2. Forskning om viktiga problem inom social- och hälsovårdsområdet.
3. Forskning om ekologiska samband, särskilt grundläggande forskning om markökologi.

4. Forskning om den offentliga verksamheten (dess styrning, ekonomi och förändring).

5. Insatser för allmän volym- och kompetenshöjning inom det samhällsvetenskaplig-humanistiska området.

Följande områden angavs som högt prioriterade:

6. Forskning om kulturyttringar och kulturfrågor.

7. Forskning på livsmedelsområdet (produktion, konsumtion, kostvanor och livsmedelspolitik).

8. Forskning rörande jämställdhet mellan kvinnor och män.

Regeringen har uppdragit åt berörda myndigheter att svara för planering och genomförande av åtgärder inom de prioriterade områdena. Myndigheterna har till regeringen lämnat förslag till åtgärder som anses böra genomföras under budgetåret 1983/84. En riktpunkt för planering av åtgärder inom de prioriterade forskningsområdena har varit ett aviserat resurstillskott på sammanlagt 10 milj. kr. för budgetåret 1983/84.

Av proposition 1982/83: 100 framgår att de förslag om anslag som av berörda myndigheter förs fram i fråga om de prioriterade forskningsområdena uppgår till ett sammanlagt belopp av 19 175 000 kr.

Regeringens förslag i årets budgetproposition innebär en sammanlagd direkt förstärkning för de angivna prioriterade forskningsområdena med 10 milj. kr. Medlen beräknas under anslag under tre huvudtitlar. Huvuddelen anvisas dock under anslag under utbildningsdepartementets huvudtitel, under vilken beräknas sammanlagt 7,3 milj. kr. Medlens fördelning mellan områden och anslag framgår av bilaga 10 (s. 519–522) till proposition 1982/83: 100.

Chefen för socialdepartementet har under anslaget Forskning och utvecklingsarbete beräknat en ökning med 1,2 milj. kr. för forskning rörande vissa problem inom social- och hälsovård. Chefen för jordbruksdepartementet kommer vidare att under anslaget till skogs- och jordbrukets forskningsråd beräkna 1,5 milj. kr. för forskning rörande område 1.

För de områden som i den forskningspolitiska propositionen föreslogs få något lägre prioritet än de första fem föreslås medel främst för utredning och planering under budgetåret 1983/84 (områdena 6 och 8). Vidare anmäls att chefen för jordbruksdepartementet hösten 1982 har tillkallat en särskild utredare med uppdrag att göra en översyn av livsmedelsforskning m. m. I avvaktan på resultatet av denna beräknas f. n. inga särskilda medel för område 7.

Enligt motion 1982/83: 948 (yrkande 30) finns det f. n. flera angelägna områden som bör prioriteras från forskningssynpunkt. Bland sådana tänkbara områden nämner motionärerna sju, bl. a. arbetsmiljö, energiproduktion, kollektivtrafik, ekologi, småföretagsamhet. Riksdagen bör enligt motionärerna som sin mening ge regeringen till känna vad som anförts i motionen.

Som utskottet har redovisat tidigare har riksdagen med anledning av den forskningspolitiska propositionen år 1982 fattat beslut om vissa prioriterade forskningsområden som avses gälla den närmaste perioden. Beslutet bygger på ett omfattande utredningsarbete. I en långsiktig planering är det varken rimligt eller möjligt att göra omprioriteringar varje år. Flera av de i motionen utpekade forskningsområdena täcks f. ö. redan av de prioriteringar som gjorts av riksdagen. Med hänvisning till det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motion 1982/83: 948 yrkande 30.

Vad som i proposition 1982/83: 100 bilaga 10 anförts om tung vetenskaplig utrustning och inhemsk acceleratorbaserad forskning har inte gett utskottet anledning till uttalande.

Forskning inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde

Anslagen till forskning och forskarutbildning inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde föreslås enligt proposition 1982/83: 100 öka med sammanlagt ca 125 milj. kr. utöver löne- och prisomräkning. Framför allt kommer den föreslagna ökningen att innebära förstärkningar av högskolans basresurser – dvs. de medel med vilka högskoleenheterna kan inrätta tjänster som docent eller forskarassistent samt biträdestjänster och bekosta materiel m. m. i anslutning till forskning och forskarutbildning –, studiefinansieringen i forskarutbildningen och anslagen till forskningsrådsorganisationen. En betydande del av ökningen faller inom de naturvetenskapliga, medicinska och tekniska områdena men även samhällsvetenskap och humaniora berörs.

För nästa budgetår föreslås ytterligare 17 tjänster som professor inom högskolan. De nya tjänsterna avser följande ämnen: allmän språkvetenskap, administrativ databehandling, kardiologi, klinisk virologi, allmänmedicin, medicinsk rehabilitering särskilt fysikalisk medicin, biokemisk farmakologi, mikrobiell geokemi, teoretisk ekologi, naturgeografi, datalogi, industriell elektronik, bioteknik, biomedicinsk instrumentteknik, industriell marknadsföring, vatten i natur och samhälle samt kommunikation – överföring av information. Därutöver förordas att personliga tjänster som professor ersätts av professurer i ämnena vetenskapsteori, medeltidsarkeologi, perinatalmedicin och talöverföring. Vidare föreslås en personlig tjänst som professor i neurokemi och neurotoxikologi. Under anslag till forskningsråd beräknas medel för tjänster som professor i utvecklingsfysiologi, teoretisk elementarpartikelfysik särskilt svag växelverkan, logik samt neutronspridningsfysik. I propositionen erinras vidare om att en ny modell för uppbyggnaden av forskning inom nya angelägna områden prövas sedan några år tillbaka (prop. 1979/80: 100 bil. 12, UbU 1979/80: 20, rskr 1979/80: 232). Denna innebär att en högskoleenhet anvisas särskilda forskningsmedel i stället för att en tjänst som professor inrättas. Härvid

kan ett vidare forskningsområde anges än när resurserna knyts till en specialiserad tjänst.

I detta sammanhang tar utskottet upp ytterligare tre motionsyrkanden om forskning som är av allmän karaktär.

Enligt motion 1982/83: 948 (yrkande 31) bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna att ett *tvärvetenskapligt arbetssätt* bör stimuleras.

I proposition 1981/82: 106 om forskning m.m. anförde föredragande statsrådet beträffande tvär- och mångvetenskaplig forskning (s. 21–23) bl. a. att utvecklingen inom forskningen kräver ständig förnyelse inte minst genom fruktbärande insatser över traditionella ämnes- och sektorsgränser. De samhällsproblem vilkas lösning ofta fordrar forskningens medverkan är också så sammansatta att de vanligen kräver samverkande insatser från flera forskningsområden. Det är därför enligt föredragande statsrådets mening nödvändigt att tvär- och mångvetenskapliga insatser på olika sätt ges hög prioritet i forskningens förnyelseprocess. Han erinrar vidare om satsningen på den temaorienterade forskningen vid universitetet i Linköping och nämner att en av huvuduppgifterna för den år 1977 inrättade forskningsrådsnämnden är att stödja framväxten av tvärvetenskaplig forskning. Det har också i de senaste årens budgetpropositioner förordats dels tjänster som professor med tvärvetenskapliga inriktningar bl. a. i socialt arbete, dels medel till sådana områden som marin teknik, träforskning och barnkultur.

Utskottet, som erinrar om att centrumbildningar ofta kommit till stånd genom högskoleenheter egna åtgärder eller under medverkan av olika sektorsorgan, utgår från att berörda myndigheter stöder tvärvetenskapliga forskningsprojekt när möjlighet därtill ges. Med detta föreslår utskottet att riksdagen avslår motion 1982/83: 948 yrkande 31.

Enligt motionerna 1982/83: 948 (yrkande 29) och 1982/83: 2204 (yrkande 3) bör åtgärder vidtas för att främja *forsknings- och utvecklingsarbete vid de mindre högskoleenheter*.

En arbetsgrupp inom UHÄ har i februari 1983 lagt fram förslag om forsknings- och utvecklingsarbetet vid regionala högskolor (UHÄ-rapport 1983: 9). Betänkandet remissbehandlas f. n. Mot denna bakgrund föreslår utskottet att riksdagen avslår motionerna 1982/83: 948 yrkande 29 och 1982/83: 2204 yrkande 3.

I motion 1982/83: 953 anförs att det inom den humanistiska sektorn finns en stor och aktiv grupp forskare – med motionärens ord amatörforskare – vilka ägnar sig åt *lokalhistorisk forskning*. Dessa forskare utgör enligt motionen en betydelsefull resurs, varför sådan forskning bör komma in i bilden när UHÄ och andra myndigheter behandlar frågor om forsknings- och utvecklingsarbete vid t. ex. regionala högskolor eller när det humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet utreder vad som behöver göras beträffande forskning om kulturyttringar och kulturfrågor.

Ett värdefullt samarbete sker redan i många fall mellan den etablerade forskningen och amatörforskningen. Något särskilt uttalande om betydelsen av denna samverkan anser utskottet emellertid inte erforderligt. Utskottet föreslår att riksdagen avslår motion 1982/83: 953.

Forskarutbildning

Genom beslut av regering och riksdag våren 1982 (prop. 1981/82: 106, UbU 1981/82: 37, rskr 1981/82: 397) gjordes vissa förändringar i studiefinansieringen inom forskarutbildningen. En ny tjänstetyp – doktorandtjänst – inrättades. Tjänstetypen finns redan innevarande budgetår vid forskningsråden och skall fr. o. m. budgetåret 1983/84 kunna inrättas också av högskoleenheterna, företrädesvis inom matematisk-naturvetenskaplig och teknisk fakultet. De nuvarande assistent- och amanuens tjänsterna skall successivt avskaffas och ersättas med vissa nya tjänster. Vid institution skall fr. o. m. budgetåret 1983/84 kunna finnas en ny tjänstekategori kallad amanuens. En ny assistenttjänst skall fr. o. m. budgetåret 1983/84 kunna kombineras med utbildningsbidrag för doktorand eller med doktorandtjänst. Utbildningsbidraget skall vara knutet till mellannivån för utbildningsbidrag vid arbetsmarknadsutbildning (jfr prop. 1982/83: 55, bil. 5, s. 34) och utgår enligt föredragande statsrådet med 5610 kr./mån. fr. o. m. den 1 juli 1983.

Medel för utbildningsbidrag för doktorander har under innevarande budgetår anvisats under ett särskilt anslag. Assistent- och amanuens tjänster har bekostats från framför allt anslagen till fakulteterna. I proposition 1982/83: 100 föreslås att medlen för studiefinansiering inom forskarutbildningen i sin helhet fr. o. m. budgetåret 1983/84 anvisas under anslagen till fakulteterna (motsv.). UHÄ har på regeringens uppdrag beräknat hur mycket som f. n. används för sådan studiefinansiering i form av "stipendiedelen" av assistent- och amanuens tjänster. Dessa medel, tillsammans med medlen för utbildningsbidragen och de ökade medel för studiefinansieringsändamål som för nästa budgetår förordats under anslagen till fakulteterna (motsv.), bör enligt föredragande statsrådet för nästa budgetår utgöra en miniminivå för den totala omfattningen av studiefinansieringen inom forskarutbildningen. Det får sedan ankomma på de lokala högskolemyndigheterna att avgöra om ytterligare medel under resp. anslag skall tas i anspråk för studiefinansieringsändamål liksom hur det samlade studiestödet skall fördelas på utbildningsbidrag och doktorandtjänster. Under en övergångsperiod skall också "stipendiedelen" av assistent- och amanuens tjänster av det gamla slaget bekostas från medlen till studiefinansiering i forskarutbildningen. Möjligheten för högskoleenheterna att inrätta doktorandtjänster företrädesvis inom tekniska och naturvetenskapliga områden skall avse en försökstid på fem år.

Under anslagen till forskningsråden beräknas medel för ytterligare ca 50

doktorandtjänster. Det innebär att rådsorganisationen nu har tillförts medel för sammanlagt ca 100 doktorandtjänster.

För studiefinansiering inom forskarutbildningen beräknas för budgetåret 1983/84 följande belopp under resp. anslag till fakulteterna (motsv.):

Anslagsrubrik	Kr.
Humanistiska fakulteterna	29 643 000
Teologiska fakulteterna	2 245 000
Juridiska fakulteterna	2 622 000
Samhällsvetenskapliga fakulteterna	34 796 000
Medicinska fakulteterna	29 108 000
Odontologiska fakulteterna	5 362 000
Farmaceutiska fakulteten	3 006 000
Matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna	56 636 000
Tekniska fakulteterna	51 395 000
Temaorienterad forskning	2 302 000
Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet	3 199 000
Medicinska forskningsrådet	3 199 000
Naturvetenskapliga forskningsrådet	5 904 000

Riksdagen beslöt våren 1982 att *utbildningsbidrag* fr. o. m. den 1 juli 1982 skall utgå med ett belopp som ansluter till den övre beloppsgränsen för utbildningsbidrag inom arbetsmarknadsutbildning samt därutöver ett särskilt rekryteringsfrämjande tillägg motsvarande ca 10 kr. per dag (prop. 1981/82: 106, UbU 1981/82: 37, rskr 1981/82: 397). Enligt motion 1982/83: 1070 (yrkande 7) innebär regeringens åtgärder beträffande utbildningsbidrag att nämnda riksdagsbeslut rivs upp och att utbildningsbidraget för doktorander knyts till mellannivån för arbetsmarknadsutbildningsbidrag (5 610 kr./mån.). Motionärerna föreslår att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att utbildningsbidragen skall höjas så att de åter motsvarar den övre gränsen för utbildningsbidrag inom arbetsmarknadsutbildning, dvs. 6 380 kr./mån. för budgetåret 1983/84.

I motion 1982/83: 1901 hemställs att riksdagen beslutar att utbildningsbidraget för doktorander knyts till den högsta nivån för utbildningsbidrag inom arbetsmarknadsutbildning och att denna anknytning finansieras genom minskat antal utbildningsbidrag.

Utskottet vill peka på att utbildningsbidragen fick en mycket kraftig höjning den 1 juli 1982 då de höjdes med ca 1 200 kr./mån. till 5 280 kr./mån. En ytterligare höjning kommer att ske den 1 juli 1983 med 330 kr./mån. till 5 610 kr./mån. Antalet doktorander uppgår f. n. till ca 12 000. Antalet utbildningsbidrag är innevarande budgetår 1 600. Endast en mycket liten andel doktorander kan således erhålla utbildningsbidrag. I det läget finner utskottet i likhet med regeringen att det är angeläget att öka antalet utbildningsbidrag. Resursförstärkningarna i årets budgetproposition möjliggör som framhålls i propositionen ytterligare ca 190 utbildningsbidrag.

Med hänvisning härtill och till det statsfinansiella läget bör riksdagen avslå motionerna 1982/83: 1070 yrkande 7 och 1982/83: 1901.

Enligt motion 1982/83:581 (yrkande 27) bör det finnas möjlighet att på *arvodestjänst som assistent* förordna bl. a. forskarstuderande utan vare sig utbildningsbidrag eller doktorandtjänst.

Utskottet hänvisar dels till vad utskottet vid föregående riksmöte anförde i frågan (UbU 1981/82: 37 s. 62–69), dels till att avsikten med det nya systemet är att åstadkomma rörlighet bland de forskarstuderande och att motverka att dessa för längre tid innehar anställning som assistent vid institution. Utskottet, som erinrar om att regeringen den 3 mars 1983 uppdragit åt UHÄ att i samarbete med övriga berörda högskolemyndigheter följa övergången till den nya ordning för studiefinansiering inom forskarutbildningen som införs budgetåret 1983/84, avstyrker motion 1982/83:581 yrkande 27.

Beträffande *åldersgräns för innehav av utbildningsbidrag* anförde utskottet föregående år i sitt av riksdagen godkända betänkande UbU 1981/82: 37 (s. 66) följande:

Utskottet finner att den bestämda åldersgräns för innehav av utbildningsbidrag som föreslås i propositionen kan få negativa effekter för inte minst rekrytering av kvinnor till forskning. Även med en regel om dispensmöjlighet för att behålla utbildningsbidraget efter det år man fyllt 45 år, vilket föreslås i propositionen, kvarstår enligt utskottets uppfattning en avhållande effekt för många individer – både män och kvinnor – som av familjesociala och även av andra skäl inte kunnat påbörja sin forskarutbildning i så god tid att de med all säkerhet hinner slutföra sina studier intill 45 års ålder. Utskottet finner sålunda anledning att mjuka upp de föreslagna bestämmelserna. Som regel bör gälla att studerande som erhållit utbildningsbidrag för doktorander senast året före fyllda 45 år skall kunna behålla bidraget efter 45 års ålder om förutsättningarna i övrigt för utbildningsbidrag är uppfyllda. Om särskilda skäl föreligger bör, såsom anges i propositionen, utbildningsbidrag även kunna medges i sådant fall där den studerande har uppnått 45 års ålder. Vad utskottet här har anfört om utbildningsbidrag bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Regeringen utfärdade den 17 juni 1982 bestämmelser om utbildningsbidrag för doktorander i enlighet härmed.

Enligt motionerna 1982/83: 942 och 1982/83:1112 (yrkande 4) bör riksdagen nu besluta om att ta bort den nämnda 45-årsgränsen för utbildningsbidrag för forskning.

Utskottet vill först erinra om att det även beträffande studiemedel gäller en särskild åldersgräns. Studiemedel får utgå för kalenderhalvår som infaller senast under det år då den studerande fyller 45 år. Studiemedel får även utgå för senare kalenderhalvår, om särskilda skäl föreligger.

Av Statistiska Meddelanden från SCB (serie U 1983:3) framgår att utbildningsbidrag eller forskningsassistenttjänst våren 1982 innehades av lika stor andel män som kvinnor. Vidare framgår att genomsnittsåldern bland aktiva kvinnliga studerande i forskarutbildning våren 1982 var 38 år och bland motsvarande manliga studerande 36 år.

Regeringen har som nyss redovisats den 3 mars 1983 uppdragit åt UHÄ att följa övergången till den nya ordning för studiefinansiering inom forskarutbildningen som införs budgetåret 1983/84. UHÄ skall därvid belysa vilka konsekvenser – t. ex. för fördelningen av utbildningsbidrag mellan män och kvinnor – som den nya regeln om åldersgräns har fått eller kan komma att få.

Med hänvisning till vad som redovisats föreslår utskottet att riksdagen avslår motionerna 1982/83: 942 och 1982/83: 1112 yrkande 4.

Enligt motion 1982/83: 581 (yrkande 28) har inte alla forskarstuderande behov av en fullständig forskarutbildning. Många önskar, säger motionärerna, utöver en grundläggande högskoleutbildning en kortare påbyggnad inriktad mot karriär utanför högskoleväsendet. Därför bör en *mellanexamen*/specialistexamen inrättas i de ämnen eller inom de ämnesområden där ett sådant behov finns. Om den studerande önskar fortsätta med forskarutbildning efter mellanexamen/specialistexamen bör denna examen i tillämpliga delar tillgodoräknas vid fortsatt forskarutbildning. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Utskottet vill med anledning av motionsyrkandet anföra följande.

I proposition 1978/79: 119 om vissa frågor rörande forskning och forskarutbildning m. m. föreslogs bl. a. att ett system med etappavgångar ur forskarutbildningen skulle utvecklas. Dessa etappavgångar skulle utformas så att de passade både forskarutbildningen och arbetsmarknaden. De måste således dels utgöra naturliga, avslutade moment inom forskarutbildningen, dels ge en utbildning som svarar mot ett arbetsmarknadsbehov. Riksdagen godkände de i propositionen förordade riktlinjerna (UbU 1978/79: 44, rskr 1978/1979: 391).

I högskoleförordningen har sedermera införts bestämmelser om att forskarutbildningen skall anordnas så att den sker i etapper, om det är ändamålsenligt och möjligt. Den som godkänts i samtliga moment i en etapp av forskarutbildningen kan erhålla utbildningsbevis härom. UHÄ kan numera föreskriva att en examensbenämning skall knytas till ett sådant bevis. Examensbenämningen bör utformas så att den ger en meningsfull information om utbildningens omfattning, innehåll och huvudsakliga inriktning.

Efter riksdagens nämnda beslut fick UHÄ i uppdrag att utreda inom vilka områden etappavgångar skulle vara lämpliga samt utarbeta förslag till sådana etappavgångar. UHÄ:s arbete har resulterat i rapporten Etapper i forskarutbildningen (UHÄ-rapport 1980: 25).

UHÄ har den 1 februari 1982 utfärdat föreskrifter om examensbenämningen teknisk licentiatexamen och den 21 mars 1983 om examensbenämningen teologie licentiatexamen. Framställningar om licentiatexamen från ytterligare några fakulteter behandlas f. n. av UHÄ.

Av redovisningen framgår att det är fullt möjligt att knyta en examensbenämning till utbildningsbevis om fullgjord etapp i forskarutbildningen.

De önskemål som framställs i motionen bör som utskottet ser det i huvudsak vara tillgodosedda med den möjlighet som nu medges till etappavgång för de forskarutbildningar där det är arbetsmarknadsmässigt motiverat och där en etapp av detta slag kan utgöra en utbildningsmässig helhet. Utskottet föreslår därför att riksdagen avslår motion 1982/83: 581 yrkande 28.

Ny lärartjänstorganisation inom högskolan

I motionerna 1982/83: 581 (yrkande 29) och 1982/83:1070 (yrkande 9) begärs att regeringen – på grundval av lärartjänstutredningens betänkande (SOU 1980: 3) Lärare i högskolan – snarast lägger fram förslag till ny lärartjänstorganisation inom högskolan. I motion 1982/83: 581 föreslås även särskilda meriteringstjänster för nydisputerade forskare. Enligt motion 1982/83: 948 (yrkande 32) bör professorernas forskningsmöjligheter förbättras, bl. a. genom tjänster där innehavarna helt ägnar sig åt forskning.

I svar på fråga 1982/83: 307 har utbildningsministern klargjort att hon anser en reformering av tjänsteorganisationen för lärarna inom högskolan synnerligen angelägen, inte minst i perspektivet av att de närmaste årens ekonomiska läge kommer att ställa stora krav på ett smidigt och effektivt utnyttjande av högskolans samlade personalresurser. Avsikten är att en proposition i dessa frågor skall presenteras för riksdagen vid nästa riksmöte (RD 1982/83: 100 s. 8).

Då frågan bereds inom regeringskansliet med sikte på att vid nästa riksmöte presentera förslag i en proposition föreslår utskottet att riksdagen avslår motionerna 1982/83: 581 yrkande 29, 1982/83: 948 yrkande 32 och 1982/83: 1070 yrkande 9.

I motion 1982/83: 1919 begärs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att avlagd doktorsexamen skall ersätta innehav av tjänst som universitetslektor som grund för behörighet att inneha arvodestjänst som forskare i visst ämne.

Utskottet erinrar om att arvodestjänsterna som forskare i visst ämne har tillkommit i det direkta syftet att ge innehavare av tjänst som universitetslektor och viss annan lektorstjänst möjlighet att ägna sig åt forskning. För andra tjänstekategorier inom högskolan ges forskningsmöjligheter bl. a. genom de särskilda medlen för forskningsanknytning.

Tjänsteorganisationen inom högskolan – och frågorna om arbetsuppgifter för olika kategorier av anställda inom högskolan – bereds f. n. inom regeringskansliet med utgångspunkt i lärartjänstutredningens förslag. Med hänvisning till det anförda föreslås att riksdagen avslår motion 1982/83: 1919.

Hemställan

Åberopande det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen lägger till handlingarna vad som anmälts i proposition 1982/83: 100 bilaga 2 om forskningsfrågor,
2. att riksdagen beträffande överföring av viss sektorsforskning till universitet och högskolor avslår motion 1982/83: 581 yrkande 30,
3. att riksdagen beträffande vissa allmänna riktlinjer om forskarutbildningens meritvärde m. m. avslår motion 1982/83: 952,
4. att riksdagen beträffande vissa förhållanden för utländska forskare som vistas kortare tid i Sverige för forskning avslår motion 1982/83: 1070 yrkande 8,
5. att riksdagen beträffande prioriterade forskningsområden avslår motion 1982/83: 948 yrkande 30,
6. att riksdagen beträffande tvärvetenskapligt arbetssätt avslår motion 1982/83: 948 yrkande 31,
7. att riksdagen beträffande forsknings- och utvecklingsarbete vid högskolor utan fasta forskningsresurser avslår motionerna 1982/83: 948 yrkande 29 och 1982/83: 2204 yrkande 3,
8. att riksdagen beträffande lokalhistorisk forskning avslår motion 1982/83: 953,
9. att riksdagen med bifall till proposition 1982/83: 100 och med avslag på motionerna 1982/83: 1070 yrkande 7 och 1982/83: 1901 godkänner vad som har förordats beträffande nivån på utbildningsbidraget för doktorander,
10. att riksdagen beträffande arvodestjänst som assistent avslår motion 1982/83: 581 yrkande 27,
11. att riksdagen beträffande åldersgräns för innehav av utbildningsbidrag avslår motionerna 1982/83: 942 och 1982/83: 1112 yrkande 4,
12. att riksdagen beträffande mellanexamen avslår motion 1982/83: 581 yrkande 28,
13. att riksdagen beträffande ny lärartjänstorganisation inom högskolan avslår motionerna 1982/83: 581 yrkande 29, 1982/83: 948 yrkande 32 och 1982/83: 1070 yrkande 9,
14. att riksdagen beträffande behörighet att inneha arvodestjänst som forskare i visst ämne avslår motion 1982/83: 1919.

2. **Humanistiska fakulteterna.** Regeringen har under punkt E 12 (s. 465–469) föreslagit riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att inrätta tjänster som professor (L 24) i enlighet med vad som har förordats i propositionen,

2. bemyndiga regeringen att ändra benämningen av tjänster som professor (L 24) i enlighet med vad som har förordats i propositionen,

3. till Humanistiska fakulteterna för budgetåret 1983/84 anvisa ett reservationsanslag av 149 311 000 kr.

Motionerna

1982/83:948 av Thorbjörn Fälldin m.fl. (c) vari, såvitt nu är i fråga, yrkas

37. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts rörande inrättande av professurer i freds- och konfliktforskning och miljö- och naturresursinformation.¹

44. att riksdagen till Humanistiska fakulteterna anvisar ett reservationsanslag av 148 811 000 kr.

1982/83: 1070 av Ola Ullsten m. fl. (fp) vari, såvitt nu är i fråga, yrkas

4. att riksdagen under anslaget Humanistiska fakulteterna anvisar 1 milj. kr. utöver vad regeringen föreslagit för en allmän förstärkning av basresurserna.

Utskottet

Vid universitetet i Göteborg finns f. n. en personlig tjänst som professor i vetenskapsteori. Innehavaren uppnår den nedre pensioneringsgränsen den 30 juni 1984. I enlighet med förslag av universitets- och högskoleämbetet (UHÅ) förordar föredragande statsrådet att en tjänst som professor (L 24) i ämnet inrättas vid universitetet vid den tidpunkt innehavaren av den personliga tjänsten avgår med pension.

UHÅ har föreslagit att en tjänst som professor inrättas i allmän språkvetenskap vid universitetet i Göteborg. Föredragande statsrådet biträder förslaget och förordar att tjänsten inrättas den 1 juli 1983.

I motion 1982/83:948 anförts att inrättandet av en professur i allmän språkvetenskap bör skjutas på framtiden (yrkandena 37 i denna del och 44 i denna del). Motionärerna anser att i stället en professur i freds- och konfliktforskning bör inrättas nu.

Utskottet kommer under punkt 5 i detta betänkande att ta ställning i frågan om inrättande av en professur i freds- och konfliktforskning. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet motion 1982/83:948 yrkandena 37 och 44, båda i denna del. Då utskottet inte har något att erinra mot vad som i nu berört hänseende har föreslagits i proposition 1982/83: 100, föreslår

¹ Yrkandet behandlas även under punkterna 5 och 6 i detta betänkande.

utskottet att riksdagen bemyndigar regeringen att inrätta tjänster som professor (L 24) i enlighet med vad som har förordats i propositionen.

I proposition 1982/83: 100 (s. 468) återfinns en sammanställning av förslag på ändrad benämning på tjänster som professor. Utskottet tillstyrker vad föredragande statsrådet har förordat i detta hänseende.

Den av föredragande statsrådet förordade tjänsten som professor i allmän språkvetenskap innebär en av statsrådet beräknad förstärkning av anslaget till de humanistiska fakulteterna med 500 000 kr. Under anslaget beräknas vidare medel om 500 000 kr. för uppbyggnad av tvåspråkighetsforskning vid universitetet i Stockholm. Som en allmän förstärkning av basresurserna tar föredragande statsrådet under detta anslag upp 1 630 000 kr. För den vid Umeå universitet bedrivna forskningen rörande kulturerna inom den subarktiska regionen (circumpolär kulturforskning) har föredragande statsrådet beräknat en förstärkning med 200 000 kr. För studiefinansiering bör enligt förslaget i proposition 1982/83: 100 budgetåret 1983/84 disponeras minst 29 643 000 kr. Anslaget Humanistiska fakulteterna beräknas sammanlagt till 149 311 000 kr.

I motion 1982/83: 948 förordas att förslaget i motionen om tjänst som professor i freds- och konfliktforskning finansieras genom en minskning av anslaget till de humanistiska fakulteterna med 500 000 kr. (yrkande 44 i denna del). Enligt motion 1982/83: 1070 bör en balans eftersträvas mellan å ena sidan stödet till teknisk och naturvetenskaplig forskning och å andra sidan humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning. Motionärerna menar att föredragande statsrådet inte gjort detta helt utan väljer att mera ensidigt stödja den tekniska och naturvetenskapliga forskningen. Mot bakgrund härav föreslås i motionen en förstärkning till de humanistiska fakulteterna med 1 milj. kr. utöver regeringens förslag som en allmän förstärkning av basresurserna (yrkande 4).

Utskottet har inget att erinra mot medelsberäkningarna i proposition 1982/83: 100 under anslaget Humanistiska fakulteterna och kan av statsfinansiella skäl inte tillstyrka en ökning av resurserna utöver vad som föreslås i propositionen. Med hänvisning härtill och till utskottets ställningstagande i det föregående beträffande inrättande av tjänster som professor föreslår utskottet att riksdagen med avslag på motionerna 1982/83: 948 yrkande 44 i denna del och 1982/83: 1070 yrkande 4 godkänner medelsberäkningen under anslaget och anvisar det i proposition 1982/83: 100 begärda beloppet till de humanistiska fakulteterna.

Åberopande det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen med avslag på motion 1982/83: 948 yrkandena 37 och 44, båda i denna del, bemyndigar regeringen att inrätta tjänster som professor (L 24) i enlighet med vad som har förordats i proposition 1982/83: 100,
2. att riksdagen bemyndigar regeringen att ändra benämningen av tjänster som professor (L 24) i enlighet med vad som har förordats i proposition 1982/83: 100,

3. att riksdagen till *Humanistiska fakulteterna* med bifall till proposition 1982/83:100 och med avslag på motionerna 1982/83:948 yrkande 44 i denna del och 1982/83:1070 yrkande 4 för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 149 311 000 kr.

3. **Teologiska fakulteterna.** Regeringen har under punkt E 13 (s. 469–471) föreslagit riksdagen att till Teologiska fakulteterna för budgetåret 1983/84 anvisa ett reservationsanslag av 11 274 000 kr.

Motionerna

1982/83:965 av Evert Svensson m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen beslutar att inrätta en professur i religionspedagogik.

1982/83:968 av Jan-Erik Wikström (fp) och Jörgen Ullenhag (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att en professur i religionspedagogik bör inrättas vid Uppsala universitet fr. o. m. den 1 juli 1984.

Utskottet

Som en allmän förstärkning av basresurserna under förevarande anslag beräknar föredragande statsrådet 90 000 kr. För studiefinansiering bör budgetåret 1983/84 disponeras minst 2 245 000 kr. Sammanlagt beräknar föredragande statsrådet anslaget Teologiska fakulteterna till 11 274 000 kr.

I två motioner framförs önskemål om en professur i religionspedagogik. Med hänvisning bl. a. till att skolans undervisning i ämnet religionskunskap är i stort behov av pedagogisk förnyelse bör enligt motion 1982/83:965 den av universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) senast i anslagsframställningen inför budgetåret 1983/84 föreslagna professuren i religionspedagogik inrättas. I motion 1982/83:968 anförs att en professur i religionspedagogik sedan flera år är ett mycket högt prioriterat förslag av de teologiska fakulteterna. Motionärerna finner det angeläget att en sådan professur inrättas den 1 juli 1984 vid Uppsala universitet.

Utskottet kan av statsfinansiella skäl inte biträda förslag om inrättande av en professur i religionspedagogik den 1 juli 1983. Frågan om inrättande av en sådan tjänst för budgetåret 1984/85 får prövas i det kommande budgetarbetet. Utskottet avstyrker därför motionerna 1982/83:965 och 1982/83:968.

Utskottet har ingenting att erinra mot medelsberäkningen under anslaget.

Åberopande det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen beträffande professur i religionspedagogik avslår motionerna 1982/83:965 och 1982/83:968,
2. att riksdagen till *Teologiska fakulteterna* för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 11 274 000 kr.

4. **Juridiska fakulteterna.** Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkt E 14 (s. 471–473) och hemställer

att riksdagen till *Juridiska fakulteterna* för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 14 267 000 kr.

5. **Samhällsvetenskapliga fakulteterna.** Regeringen har i proposition 1982/83: 100 bilaga 10 under punkt E 15 (s. 473–477) föreslagit riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att inrätta en tjänst som professor (L 24) i enlighet med vad som har förordats i propositionen.

2. bemyndiga regeringen att ändra benämningen av en tjänst som professor (L 24) i enlighet med vad som har förordats i propositionen.

3. bemyndiga regeringen att disponera 500 000 kr. under anslagsposten Universitetet i Umeå på det sätt som har förordats i propositionen.

4. till Samhällsvetenskapliga fakulteterna för budgetåret 1983/84 anvisa ett reservationsanslag av 172 688 000 kr.

Vidare har regeringen i proposition 1982/83: 120 bilaga 2 under punkt E 15 (s. 6–7) föreslagit riksdagen att

1. godkänna vad som i propositionen har förordats om forskning kring Norrbottens utvecklingsproblem.

2. till Samhällsvetenskapliga fakulteterna för budgetåret 1983/84 anvisa ett i förhållande till proposition 1982/83: 100 bilaga 10 punkt E 15 med 4 000 000 kr. förhöjt reservationsanslag av 176 688 000 kr.

Motioner väckta under allmänna motionstiden vid riksmötet 1982/83

1982/83: 194 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari, såvitt nu är i fråga, yrkas

10. att riksdagen hos regeringen hemställer om åtgärder för att stärka fredsforskningens ställning vid de svenska universiteten enligt motionens förslag.

1982/83: 582 av Jan Bergqvist m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen beslutar inrätta en professur i freds- och konfliktforskning vid Göteborgs universitet från den 1 januari 1984.

1982/83: 765 av Margareta Persson (s) och Maj Britt Theorin (s) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att det inrättas en professur täckande områdena familj, mänsklig reproduktion och socialisation.

1982/83: 948 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) vari, såvitt nu är i fråga, yrkas

37. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts rörande inrättande av professurer i freds- och konfliktforskning och miljö- och naturresursinformation.¹

¹ Yrkandet behandlas även under punkterna 2 och 6 i detta betänkande.

45. att riksdagen till Samhällsvetenskapliga fakulteterna anvisar ett reservationsanslag av 173 188 000 kr.

1982/83: 1070 av Ola Ullsten m. fl. (fp) vari, såvitt nu är i fråga, yrkas

5. att riksdagen under anslaget Samhällsvetenskapliga fakulteterna anvisar 1 milj. kr. utöver vad regeringen föreslagit för en allmän förstärkning av basresurserna.

1982/83: 1393 av Margareta Winberg m. fl. (s) vari, såvitt nu är i fråga, yrkas

2. att riksdagen uttalar sig för att fortsatta resurser avsätts för att säkra den framtida glesbygdsforskningen.

1982/83: 1635 av Nils-Olof Gustafsson m. fl. (s) vari – med hänvisning till vad som anförts i den till kulturutskottet remitterade motionen 1982/83: 1634 – yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ökade resurser för forskning och utvecklingsinsatser inom turism- och rekreationsområdet.

1982/83: 1663 av Sören Häggroth m. fl. (s) vari – med hänvisning till vad som anförts i den till näringsutskottet remitterade motionen 1982/83: 1662 – yrkas att riksdagen hos regeringen hemställer om att regeringen låter utreda förutsättningarna för en ökning av gemensamma forskningsprojekt på Nordkalotten.

1982/83: 2137 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) vari – med hänvisning till vad som anförts i den till utrikesutskottet remitterade motionen 1982/83: 2136 – yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen om inrättande av professur i freds- och konfliktforskning.

Motion väckt med anledning av proposition 1982/83: 120

1982/83: 2277 av Per Unckel m. fl. (m) vari – med hänvisning till vad som anförts i den till näringsutskottet remitterade motionen 1982/83: 2273 – såvitt nu är i fråga yrkas

4. att riksdagen avslår regeringens förslag om höjning av anslagen Samhällsvetenskapliga fakulteterna och Tekniska fakulteterna.¹

Utskottet

Utskottet tillstyrker att en tjänst som professor (L 24) i *administrativ databehandling* inrättas vid universitetet i Uppsala den 1 juli 1983.

Vid universitetet i Umeå inrättades den 1 juli 1982 en tjänst som professor (L 24) i förvaltningsforskning med regional inriktning. Föredragande statsrådet förordar att tjänsten ges benämningen *offentlig förvaltning, särskilt regional politik och förvaltning*. Utskottet tillstyrker förslaget.

¹ Yrkandet behandlas även under punkt 6 i detta betänkande.

Med anledning av ett uttalande av riksdagen (UbU 1979/80:12, rskr 1979/80:131) uppdrog regeringen åt universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) att utarbeta en långsiktig plan för utvecklingen av resurser för *freds- och konfliktforskning*. UHÄ redovisade i samband med sin anslagsframställning för budgetåret 1981/82 en sådan plan, enligt vilken bl. a. två professorstjänster skulle inrättas, den första vid universitetet i Göteborg. I enlighet med regeringens förslag i proposition 1980/81:100 bemyndigade riksdagen regeringen att inrätta en tjänst som professor i freds- och konfliktforskning vid universitetet i Uppsala och förordade att den benämndes Dag Hammarskjölds professur i freds- och konfliktforskning. UHÄ återkommer i sin anslagsframställning för nästa budgetår med förslag om inrättande av en professur i Göteborg. Detta förslag har inte biträttats av regeringen.

I motionerna 1982/83:582, 1982/83:948 (del av yrkande 37) och 1982/83:2137 hemställs att en professur i freds- och konfliktforskning inrättas vid universitetet i Göteborg. Enligt den förstnämnda motionen bör tjänsten inrättas senast den 1 januari 1984. I de båda andra motionerna hänvisas till UHÄ:s förslag om inrättande av en tjänst som professor den 1 juli 1983. Enligt motion 1982/83:194 måste stödet till universitetens fredsforskning ökas, både ekonomiskt och med hänsyn tagen till att de mest kvalificerade forskarna knyts till verksamheten. Motionärerna hemställer om åtgärder för att stärka fredsforskningens ställning (yrkande 10).

Utskottet är ense med motionärerna om att det är angeläget att ytterligare en professur i freds- och konfliktforskning inrättas. Det blir på så sätt möjligt att tillgodose skilda inriktningar inom ämnesområdet. Utskottet förutsätter att området för den nya tjänsten preciseras i enlighet härmed. Tjänsten bör i överensstämmelse med UHÄ:s förslag placeras i Göteborg. Utskottet föreslår således att riksdagen bemyndigar regeringen att inrätta en tjänst som professor (L 24) i freds- och konfliktforskning vid universitetet i Göteborg den 1 juli 1983. Vid riksdagens bifall till utskottets förslag blir motionerna 1982/83:582, 1982/83:948 yrkande 37 och 1982/83:2137 tillgodosedda i vad de avser inrättande av en professur nästa budgetår. Även yrkande 10 i motion 1982/83:194 blir i viss utsträckning tillgodosett.

Utskottet förordar att 500 000 kr. anvisas för att bestrida kostnaderna för den av utskottet tillstyrkta professuren i freds- och konfliktforskning. Därmed avstyrker utskottet yrkande 37 i motion 1982/83:948 i den del yrkandet avser sättet att finansiera professuren.

Riksdagen bör enligt motion 1982/83:765 hos regeringen begära förslag om inrättande av en tjänst som professor inom områdena *familj, mänsklig reproduktion och socialisation*. Som motivering för förslaget hänvisar motionärerna till att de stora samhällsförändringar som ägt rum under de senaste årtiondena medfört problem och otrygghet. Forskning kring hur förändringarna påverkat oss människor och våra värderingar är därför enligt motionärerna oerhört viktig. Vid den sociologiska institutionen vid

universitetet i Göteborg har en till övervägande delen externt finansierad forskningsverksamhet vuxit fram inom de i motionen avsedda områdena. Denna verksamhet bör ges bättre förutsättningar och utvecklas genom att en professorstjänst inrättas.

Utskottet vill med anledning av motionen erinra om att det i första hand ankommer på berörda lokala och centrala myndigheter att i sitt planeringsarbete ta ställning till behov av förstärkning av ett visst ämnesområde och till prioriteringar mellan olika ämnesområden. Varken styrelsen för universitetet i Göteborg eller UHÄ har fört fram några önskemål om en utbyggnad av den sociologiska forskningen vid universitetet i sina anslagsframställningar för nästa budgetår. Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motion 1982/83: 765.

Riksdagen beslöt med anledning av förslag i proposition 1981/82:113 om program för regional utveckling och resurshushållning att ett *centrum för regionalpolitisk forskning* skulle inrättas vid universitetet i Umeå (AU 1981/82: 23, rskr 1981/82:388). På regeringens uppdrag har universitetet i mars 1983 redovisat förslag till organisation av ett sådant centrum (CERUM). Universitetsstyrelsen har i allt väsentligt anslutit sig till ett förslag som utarbetats av en särskild arbetsgrupp. Gruppen föreslår att centret inrättas den 1 juli 1983 vid universitetet i Umeå med tillämpning av högskoleförordningens 16 kap. 3 §. I budgetpropositionen föreslås att riksdagen bemyndigar regeringen att under förevarande fakultetsanslag disponera 500 000 kr. för centrets verksamhet budgetåret 1983/84.

I motion 1982/83:1393 framhålls att det är angeläget att verksamheten vid CERUM kan byggas upp snabbt och att forskningen erhåller stadga. Motionärerna betonar särskilt behovet av medel för *glesbygdsforskning*. Resurser bör enligt motionen avsättas för att säkra sådan forskning (yrkande 2).

Utskottet biträder vad i budgetpropositionen förordats om medelsanvisning för verksamheten nästa budgetår och kan därtill konstatera att det nyss nämnda organisationsförslaget innehåller en utbyggnadsplan avseende basorganisationen vid detta centrum innebärande ett medelstillskott om totalt 4,5 milj. kr. under perioden 1984/85–1986/87. Enligt förslaget bör regeringen i 1984 års budgetproposition eller i samband med den forskningspolitiska proposition som avses bli framlagd nästa år ta ställning till den resursmässiga utbyggnaden. Vad beträffar CERUM:s huvuduppgift föreslås den inledningsvis bli att forskningsmässigt samordna och aktivera den regionalvetenskapliga kompetens och de resurser som under ett femtontal år byggts upp i högskoleregionen. Det bör enligt förslaget överlåtas på centret och dess styrelse att i detalj utforma forskningsprogrammen. Arbetsgruppen har dock rekommenderat den blivande styrelsen att i första hand uppmärksamma fyra forskningsområden. Ett av dessa avser glesbygdens utvecklingsmöjligheter. Beträffande detta program förutsätts ett nära

samarbete bli etablerat med expertgruppen för forskning om regional utveckling (ERU). Nämnas kan att delar av ERU-Nord avses bli samordnade med centrum för regionalpolitisk forskning, varigenom verksamheten skulle tillförsäkras kontinuitet och stabilitet i uppbyggnadsfasen.

Vad utskottet nu redovisat ligger helt i linje med önskemål som förs fram i motion 1982/83:1393. Utskottet föreslår därför att riksdagen avslår motion 1982/83:1393 yrkande 2.

I proposition 1982/83:120 framhålls att det är en angelägen uppgift att pröva strategier för fortsatt planering av åtgärder som kan vända den negativa utvecklingen i Norrbotten. Ett *forskningsprogram med inriktning mot Norrbottens utvecklingsproblem* bör därför, anför föredragande statsrådet, genomföras. I propositionen beräknas 2 milj. kr. för detta ändamål för vardera budgetåren 1983/84 och 1984/85. Med anledning härav föreslås att riksdagen under anslaget Samhällsvetenskapliga fakulteterna anvisar ett i förhållande till budgetpropositionen med 4 milj. kr. förhöjt reservationsanslag.

I motion 1982/83:2277 yrkas avslag på regeringens förslag om ytterligare medelsanvisning under nu förevarande anslag (del av yrkande 4). Motionärerna anser för sin del inte att det finns anledning att särbehandla anslagskrav som avser forskningsinsatser på det sätt som de gör gällande att regeringen gjort i detta fall.

Mot bakgrund av den regionalpolitiska situationen i Norrbotten finner utskottet det välmotiverat att regeringen i proposition 1982/83:120 aktualiserat frågan om medel för ett forskningsprogram med inriktning mot Norrbottens utvecklingsproblem. Utskottet föreslår att riksdagen godkänner vad därom förordats i propositionen och avslår yrkande 4 i motion 1982/83:2277 såvitt nu är i fråga.

I budgetpropositionen beräknas en allmän ökning av *basresurserna* för samhällsvetenskaplig forskning med 1 500 000 kr.

I motion 1982/83:1070 (yrkande 5) hemställs att anslaget skall ökas med ytterligare 1 milj. kr. Medelstillskottet bör främst användas för att ge möjligheter att inrätta tjänster på mellannivå.

Utskottet anser att riksdagen i fråga om allmän förstärkning av basresurserna av statsfinansiella skäl inte bör gå längre än vad som förordas i budgetpropositionen och avstyrker därför motion 1982/83:1070 yrkande 5.

Vad beträffar *anslagsbeloppet* för nästa budgetår har utskottet i det föregående föreslagit att en tjänst som professor (L 24) i freds- och konfliktforskning inrättas den 1 juli 1983. Vidare har utskottet avstyrkt ett i motion 1982/83:2277 framställt avslagsyrkande på proposition 1982/83:120 i nu aktuell del. Därtill har utskottet avvisat krav på ytterligare medel för basresurser (motion 1982/83:1070). I övrigt har utskottet inte funnit anledning till erinran eller uttalande med anledning av de i propositionerna 1982/

83:100 och 1982/83:120 redovisade medelsberäkningarna. Utskottet föreslår alltså att riksdagen till Samhällsvetenskapliga fakulteterna anvisar ett reservationsanslag av $(172\,688\,000 + 500\,000 + 4\,000\,000 =) 177\,188\,000$ kr.

I motion 1982/83:1634 föreslås olika åtgärder som syftar till att utveckla Jämtlands län till ett turistcentrum. Motionärerna hemställer i motion 1982/83:1635 om ökade resurser för *forskning och utvecklingsinsatser inom turism- och rekreationsområdet*. De anser att sådan verksamhet i väsentliga delar bör kunna samordnas genom att utföras av högskolan i Östersund och Stiftelsen Turismutveckling, som har anknytning till högskolan.

Som framgår av motionen har beredningen för samordning av statens insatser för turism och rekreation (rekreationsberedningen) i en rapport Forskning för turism och rekreation (Rbr 1981:9) presenterat ett program för forsknings- och utvecklingsarbete kring turist- och rekreationsfrågor. Rapporten har överlämnats till regeringen (jordbruksdepartementet). När det gäller finansieringen av forskningsarbetet har den undersökning som beredningen gjort visat dels att anslagen är små i förhållande till vad som satsas inom andra samhällssektorer, dels att finansieringen sker via många olika anslagsgivare. Samordning i syfte att uppnå balans i inriktningen av FöU-arbetet synes ha förekommit endast i liten omfattning och en förbättring härvidlag måste enligt rapporten tillmätas stor betydelse. Beredningen avstår dock från att lämna några förslag i administrativa och organisatoriska frågor med hänvisning till pågående utredningsarbete.

Utskottet noterar att regeringen har för avsikt att se över de organisatoriska frågorna på rekreationspolitikens område nästa budgetår (prop. 1982/83:100 bil. 11, s. 138). Utskottet utgår från att även de nu berörda samordningsfrågorna kommer att övervägas i detta sammanhang. Vidare vill utskottet peka på att tidigare nämnda centrum för regionalpolitisk forskning i sin verksamhet kan komma att initiera och samordna sådana forskningsprojekt inom turism- och rekreationsområdet som bedöms vara av regionalpolitisk betydelse. Mot bakgrund av det anförda avstyrker utskottet motion 1982/83:1635.

Regeringen bör enligt motion 1982/83:1663 utreda förutsättningarna för en ökning av för Sverige, Finland och Norge *gemensamma forskningsprojekt på Nordkalotten*. Yrkandet har sin grund i motionärernas önskemål om åtgärder för att främja den industriella utvecklingen på Nordkalotten.

Utskottet konstaterar att den fråga som behandlas i motionen för Sveriges del främst berör högskolan i Luleå och Norrbottens län. Med anledning härav får utskottet erinra om att forskningsresurserna i detta län kommer att förstärkas bl. a. genom tillkomsten av ett centrum för regionalpolitisk forskning vid universitetet i Umeå. Högskolan i Luleå samverkar med universitet och högskolor som är belägna inom de finska och norska delarna av Nordkalotten. Inom det nordiska samarbetet har vidare etablerats organ som enligt utskottets mening inom ramen för sin verksamhet

borde kunna främja och utveckla för Nordkalotten gemensamma forsknings- och utvecklingsprojekt. I sammanhanget kan nämnas Nordiska ämbetsmannakommittén för regionalpolitik, som bl.a. har att samordna projekt som bedrivs av Nordiska institutet för regionalpolitisk forskning och av Nordkalottenkommittén. Utskottet finner det därför inte erforderligt att riksdagen tar initiativ till någon särskild utredning om förutsättningarna för ökad forskningssamverkan på Nordkalotten. Med detta föreslår utskottet att riksdagen avslår motion 1982/83:1663.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen bemyndigar regeringen att inrätta en tjänst som professor (L 24) i enlighet med vad som förordats i proposition 1982/83: 100,
2. att riksdagen bemyndigar regeringen att ändra benämningen av en tjänst som professor (L 24) i enlighet med vad som förordats i proposition 1982/83: 100,
- 3 a. att riksdagen med bifall till motionerna 1982/83: 948 yrkande 37 i denna del och 1982/83: 2137 samt med anledning av motionerna 1982/83: 582 och 1982/83:194 yrkande 10 bemyndigar regeringen att inrätta en tjänst som professor (L 24) i freds- och konfliktforskning vid universitetet i Göteborg den 1 juli 1983,
- 3 b. att riksdagen beträffande finansieringen av en ny professur i freds- och konfliktforskning med avslag på motion 1982/83: 948 yrkande 37 i denna del godkänner vad utskottet förordat,
4. att riksdagen beträffande professur i socialisation m. m. avslår motion 1982/83: 765,
5. att riksdagen bemyndigar regeringen att disponera 500 000 kr. under anslagsposten Universitetet i Umeå på det sätt som förordats i proposition 1982/83:100,
6. att riksdagen beträffande resurser för glesbygdsforskning avslår motion 1982/83:1393 yrkande 2,
7. att riksdagen med avslag på motion 1982/83: 2277 yrkande 4 i denna del godkänner vad som förordats i proposition 1982/83:120 om forskning kring Norrbottens utvecklingsproblem,
8. att riksdagen beträffande ytterligare medel till basresurser för samhällsvetenskaplig forskning avslår motion 1982/83:1070 yrkande 5 i denna del,
9. att riksdagen med anledning av propositionerna 1982/83:100 och 1982/83:120 samt motion 1982/83: 948 yrkande 45 och med avslag på motionerna 1982/83: 1070 yrkande 5 i denna del och 1982/83: 2277 yrkande 4 i denna del till *Samhällsvetenskapliga fakulteterna* för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 177 188 000 kr.,
10. att riksdagen beträffande forskning och utvecklingsinsatser inom turism- och rekreatiomsområdet avslår motion 1982/83:1635,

11. att riksdagen beträffande utredning om gemensamma forskningsprojekt på Nordkalotten avslår motion 1982/83:1663.

6. **Tekniska fakulteterna.** Regeringen har i proposition 1982/83: 100 bilaga 10 under punkt E 20 (s. 495–504) föreslagit riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att inrätta tjänster som professor (L 24) i enlighet med vad som har förordats i propositionen,

2. bemyndiga regeringen att ändra benämningen av tjänster som professor (L 24) i enlighet med vad som har förordats i propositionen.

3. till Tekniska fakulteterna för budgetåret 1983/84 anvisa ett reservationsanslag av 335 429 000 kr.

Vidare har regeringen i proposition 1982/83: 120 bilaga 2 under punkt E 20 (s. 7) föreslagit riksdagen att

1. godkänna vad som i propositionen förordats om forskning vid högskolan i Luleå,

2. till Tekniska fakulteterna för budgetåret 1983/84 anvisa ett i förhållande till proposition 1982/83: 100 bilaga 10 punkt E 20 med 9 000 000 kr. förhöjt reservationsanslag av 344 429 000 kr.

Motioner väckta under allmänna motionstiden vid riksmötet 1982/83

1982/83: 296 av Lennart Pettersson (s) vari, såvitt nu är i fråga, yrkas

2. att riksdagen uttalar att det snarast bör inrättas ett verkstadstekniskt utvecklingscentrum för datateknik i anslutning till Lunds tekniska högskola.

1982/83: 591 av Kurt Ove Johansson m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om åtgärder för att utveckla en svensk gasteknologi.

1982/83: 948 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) vari, såvitt nu är i fråga, yrkas

37. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts rörande inrättande av professur i freds- och konfliktforskning och miljö- och naturresursinformation,¹

47. att riksdagen till Tekniska fakulteterna anvisar ett reservationsanslag av 335 929 000 kr.

1982/83: 1619 av Tore Claeson m. fl. (vpk) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts beträffande åtgärder angående arkitekturforskning och hemställen om förslag härom.²

1982/83: 1674 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) vari – med hänvisning till vad som anförts i den till kulturutskottet remitterade motionen 1982/83: 1669 – såvitt nu är i fråga yrkas

¹ Yrkandet behandlas även under punkterna 2 och 5 i detta betänkande.

² Yrkandet behandlas även i civilutskottets betänkande CU 1982/83: 30.

2. att riksdagen beslutar att i skrivelse till regeringen begära att en professur inom området datasamhällets konsekvenser skall inrättas enligt vad som i motionen anförts.

1982/83: 1894 av Oskar Lindkvist m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen anvisar särskilda forskningsmedel åt tekniska högskolan i Stockholm för inrättande av två forskartjänster i lönefält F 15–20 med inriktning på riskvärdering, säkerhetsanalys och arbetsolycksfallsforskning.

Motioner väckta med anledning av proposition 1982/83: 120

1982/83: 2261 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) vari, såvitt nu är i fråga, yrkas

16. att riksdagen ansluter till vad som i motionen anförts beträffande offensiva satsningar på forskning och utbildning inom data/elektronikområdet vid högskolan i Luleå med inriktning på småföretagsamheten och härvid till Tekniska fakulteterna anvisar ett i förhållande till regeringens förslag med 3 milj. kr. förhöjt reservationsanslag av 347 429 000 kr.

1982/83: 2277 av Per Unckel m. fl. (m) vari — med hänvisning till vad som anförts i den till näringsutskottet remitterade motionen 1982/83: 2273 — såvitt nu är i fråga yrkas

4. att riksdagen avslår regeringens förslag om höjning av anslagen Samhällsvetenskapliga fakulteterna och Tekniska fakulteterna.¹

Utskottet

Vid föregående riksmöte anmäldes att *besparingar* om sammanlagt 4 milj. kr. skall göras under anslaget Tekniska fakulteterna beträffande forskningsorganisationen inom *arkitekturområdet*. Riksdagen hade inget att erinra mot detta. Samtidigt beslöt riksdagen att 500 000 kr. skulle sparas budgetåret 1982/83 (prop. 1981/82: 100, UbU 1981/82: 26, rskr 1981/82: 334).

I proposition 1982/83: 100 föreslår föredragande statsrådet att 1 289 000 kr. skall sparas budgetåret 1983/84, bl. a. genom indragning av två vakanta tjänster som professor (L 24) vid universitetet i Lund. Statsrådet förutsätter att ytterligare besparingar skall kunna genomföras senast budgetåret 1984/85. Statsrådet utgår från att det därvid skall beaktas att de hittillsvarande besparingarna framför allt berört universitetet i Lund.

I motion 1982/83: 1619 yrkas att riksdagen dels skall ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om åtgärder angående arkitekturforskningen, dels hos regeringen begära vissa förslag i denna fråga. Motionen är till största delen remitterad till civilutskottet. Till utbildningsutskottet har remitterats den del av motionen som avser besparingen om 4 milj. kr. inom högskolan. Motionärerna redovisar att sektorsforskningen står för en

¹ Yrkandet behandlas även under punkt 5 i detta betänkande.

mycket stor del av forskningen inom arkitekturområdet och att de fasta forskningsresurserna vid högskolorna i vissa fall endast svarar för en tiondel av forskningen. För att inte högskolans forskning helt skall styras av sektorsforskningen måste resurser för en viss andel grundforskning garanteras. Motionärerna anser att den i budgetpropositionen föreslagna satsningen på de tekniska högskolorna skall omfatta även arkitekturområdet och yrkar att sparmålet om 4 milj. kr. inte längre skall stå kvar.

Utskottet anser att riksdagen inte bör ändra det vid föregående riksmöte accepterade sparmålet inom arkitekturforskningen om 4 milj. kr. sammanlagt. Utskottet erinrade föregående år om att en viss minskning skett även av den grundläggande arkitekturutbildningen i förhållande till vad som gällde före budgetåret 1981/82. Bl. a. av denna anledning kunde utskottet godta minskningen av forskningsorganisationen. Då anfördes också att en viss profilering av arkitekturforskningen vid de olika berörda högskoleenheterna skulle komma att krävas efter minskningen. Utskottet vill i sammanhanget erinra om att riksdagen vid innevarande riksmöte förelagts en proposition 1982/83: 151 om byggnadsforskning m. m., i vilken långsiktig kunskapsuppbyggnad för byggsektorns behov tas upp. Propositionen behandlas av civilutskottet i betänkandet CU 1982/83: 30.

Med hänvisning till det anförda föreslår utskottet att riksdagen med avslag på motion 1982/83: 1619 i denna del godkänner de förordade besparingarna under anslaget Tekniska fakulteterna i vad avser arkitekturforskningen.

Forskningsresurserna för några andra ämnen inom det tekniska området berörs i tre motioner.

Enligt motion 1982/83: 296 (yrkande 2) skall riksdagen uttala att det snarast bör inrättas ett *verkstadstekniskt utvecklingscentrum* (VUC) för *datateknik* i anslutning till den tekniska fakulteten vid universitetet i Lund. Motionärerna anser att ett sådant centrum behövs vid universitetet för att effektivare föra ut datatekniken till redan existerande företag och för att underlätta bildandet av nya högteknologiska företag.

Vid föregående riksmöte anvisade riksdagen medel för inrättande av verkstadstekniska centra på vissa högskoleorter med teknisk forskning, nämligen Linköping, Stockholm och Göteborg (prop. 1981/82: 123, NU 1981/82: 41, 49, rskr 1981/82: 379). Därefter fick styrelsen för teknisk utveckling (STU) i uppdrag att utarbета närmare riktlinjer för uppbyggnaden av dessa centra. I redovisningen av uppdraget har STU hösten 1982 föreslagit att ett produktionstekniskt utvecklingscentrum för processindustri skall byggas upp i Lund. Syftet med detta centrum skall vara att öka effektiviteten vid utvecklingen och användningen av datorstödda tillämpningar samt stödja olika branschens kunskapsuppbyggnad. Ärendet bereds f. n. inom regeringskansliet. I sammanhanget kan också nämnas att regeringen anvisat medel till nya lokaler för universitetets externa uppdrag inom elektronikbranschen. Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår yrkande 2 i motion 1982/83: 296.

I motion 1982/83: 591 yrkas att riksdagen skall ge regeringen till känna att ett svenskt utbildnings- och forskningsprogram måste utarbetas beträffande gasteknologi och att ett svenskt *gasteknologiskt centrum* måste bildas vid universitetet i Lund. Enligt motionen kan befintliga byggnader och institutioner vid universitetet utnyttjas för detta ändamål till förhållandevis låga kostnader.

Vid föregående riksmöte avstyrkte utskottet en liknande motion efter hörande av näringsutskottet. Näringsutskottet redovisade då att stöd till forskning om transport och användning av naturgas inte ingår i energiforskningsprogrammet och att statliga medel satsas på utveckling av för-gasning av inhemska råvaror. Näringsutskottet fann inte skäl för någon framställning från riksdagen till regeringen i fråga om motionsyrkandet. På utbildningsutskottets hemställan blev detta också riksdagens beslut (UbU 1981/82: 37 s. 75). Utskottet har inte skäl för ett ändrat ställningstagande från riksdagens sida vid innevarande riksmöte, varför motion 1982/83: 591 avstyrks.

Riksdagen bör enligt motion 1982/83: 1894 anvisa 350 000 kr. under anslaget Tekniska fakulteterna för att säkra befintlig forskning vid tekniska högskolan i Stockholm med inriktning på riskvärdering, säkerhetsanalys och *arbetsolycksfallsforskning*. Denna forskning har under en femårsperiod finansierats med medel från arbetarskyddsfonden. Den tekniska forskningen får enligt motionärernas mening inte enbart inriktas mot teknisk fulländning och effektivitet utan även mot att teknikens produkter skall bli tjäniliga för samhälle och individ och mot att göra processer och miljöer så säkra och stimulerande som möjligt.

Frågan om särskilda medel för olycksfallsforskning vid tekniska högskolan i Stockholm har inte berörts i högskolans eller universitets- och högskoleämbetets (UHÄ) anslagsframställningar för budgetåret 1983/84. Utskottet har därför inte något underlag för att väga behovet av fasta resurser för olycksfallsforskningen mot andra behov av permanentning av externfinansierad forskning eller behov av resurser för annan forskning vid högskolan. Det ankommer f. ö. på högskolan att inom givna ekonomiska ramar fördela medel och bedöma om satsningar på nya forskningsområden skall göras. Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motion 1982/83: 1894.

Under anslaget till de tekniska fakulteterna föreslås riksdagen bemyndiga regeringen att dels inrätta *tjänster som professor* (L: 24), dels ändra benämningen av sådana tjänster.

Vid riksmötet 1981/82 fattade riksdagen ett principbeslut om inrättande vid senare inte angivna tidpunkter av fyra tjänster som professor inom dataområdet (prop. 1981/82: 100, UbU 1981/82: 26, rskr 1981/82: 334). UHÄ skulle pröva tidpunkten för inrättande av dessa tjänster och fortlopande lämna förslag därom.

Föredragande statsrådet har inhämtat att det nu finns möjlighet att tillsätta två av dessa tjänster med kompetenta innehavare. Därför förordas inrättandet av dels en professur i datalogi vid Chalmers tekniska högskola, dels en professur i industriell elektronik vid högskolan i Luleå.

I motion 1982/83: 1674 (yrkande 2) yrkas att i tjänsten i datalogi skall ersättas med en tjänst som professor i datasamhällets konsekvenser. Motionärerna anser att datoriseringens effekter för enskilda individer och samhälle måste beaktas.

Utskottet erinrar om att principbeslutet om att inrätta bl. a. de nu aktuella tjänsterna togs av en enhällig riksdag. Vid detta tillfälle uttalade också föredragande statsrådet att utbyggnaden av forskningen inom dataområdet, som enligt UHÄ:s förslag även innefattade tjänster inom området datorsamhällets utveckling, bör ske planmässigt och i ett långsiktigt perspektiv. Den av UHÄ föreslagna utbyggnadstakten ansågs vara för hög, bl. a. av det skälet att det kunde vara svårt att rekrytera kompetenta innehavare till ett stort antal tjänster. Som föredragande statsrådet redovisar finns det nu möjlighet att tillsätta de båda i budgetpropositionen aktualiserade tjänsterna med kompetenta innehavare. Utskottet erinrar om att ett av de forskningsområden som riksdagen vid föregående riksmöte ansåg böra vara högst prioriterat är bl. a. forskning som är en konsekvens av den starka satsningen på teknisk utveckling t. ex. inom dataområdet. Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen med avslag på motion 1982/83: 1674 yrkande 2 bemyndigar regeringen att inrätta en tjänst som professor (L 24) i datalogi i enlighet med vad som har förordats i proposition 1982/83: 100.

Utskottet tillstyrker att riksdagen bemyndigar regeringen att inrätta tjänsten som professor (L 24) i industriell elektronik och även de övriga tjänster som professor (L 24) inom de tekniska fakulteterna som föreslagits i budgetpropositionen.

Utskottet tillstyrker även föreslagna ändrade benämningar av tjänster som professor (L 24) inom de tekniska fakulteterna.

UHÄ har i sin anslagsframställning för budgetåret 1983/84 föreslagit dels att en tjänst som professor (L 24) i miljö- och naturresursinformation skall inrättas som ett stöd till utbildning och forskning inom samhällsplaneringen, dels att en påbyggnadslinje i samhällsplanering skall inrättas. I budgetpropositionen har inte något förslag om vare sig denna linje eller denna tjänst förts fram. I motion 1982/83: 948 föreslås att tjänsten i miljö- och naturresursinformation skall inrättas (yrkande 37 delvis). För ändamålet föreslår motionärerna att riksdagen skall anvisa 500 000 kr. utöver regeringens förslag under anslaget Tekniska fakulteterna genom en överföring av medel från anslaget Medicinska fakulteterna (yrkande 47).

Utskottet kan av statsfinansiella skäl inte tillstyrka att tjänsten i miljö- och naturresursinformation inrättas, varför motionen i denna del bör avslås av riksdagen.

I proposition 1982/83: 120 om utveckling i Norrbotten erinrar föredragande statsrådet om att forskningen vid högskolan i Luleå har fått väsentliga, temporära medelsförstärkningar som en följd av statsmakternas tidigare beslut om sysselsättningsfrämjande åtgärder i Norrbotten. För budgetåren 1982/83 och 1983/84 uppgår dessa till sammanlagt 7 milj. kr. Medlen är avsedda främst för områdena elektronik, datateknik och verkstadsteknik. Att bygga upp kompetens inom nya forskningsområden fordrar enligt föredragande statsrådets mening en långsiktig planering och uthållighet i medelstilldelningen. För att *högskolan i Luleå* skall kunna planera och genomföra en kompetensuppbyggnad inom de nämnda områdena måste den kunna utgå från att medelsförstärkningen för dessa ändamål har en viss varaktighet. Därför bör högskolan få disponera ytterligare sammanlagt 9 milj. kr. för budgetåren 1984/85–1986/87.

Enligt motion 1982/83: 2261 (yrkande 16) är dataområdet en sektor som kan utnyttjas för regionalpolitiska satsningar. En förstärkt satsning på datautbildning vid högskolan i Luleå skulle enligt motionärernas mening kunna ge näringslivet – särskilt nämns små och medelstora företag – i de norra delarna av landet väsentliga fördelar. De framtidsinriktade investeringarna inom data- och elektronikområdet bör enligt motionen lokaliseras till högskolan i Luleå. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Vidare bör högskolan få ett uppdrag att kartlägga formerna för en offensiv satsning på detta område med inriktning på småföretagsamhet. För ändamålet bör enligt motionen 3 milj. kr. utöver vad som föreslås i proposition 1982/83: 120 anvisas under anslaget Tekniska fakulteterna.

Avslag på proposition 1982/83: 120 i nu aktuell del yrkas i motion 1982/83: 2277 yrkande 4 i denna del. Motionärerna anser det i och för sig värdefullt att medel till forskning beräknas för en treårsperiod, men anser att högskolan i Luleå inte bör särbehandlas i detta avseende, när inte ett sådant system föreslås för hela högskolan. Därför bör anslagskraven från högskolan i Luleå behandlas i den sedvanliga budgetprocessen.

Utskottet anser att de tidigare satsningarna inom områdena elektronik, datateknik och verkstadsteknik vid högskolan i Luleå bör få en fortsättning under de närmaste tre budgetåren. Utskottet föreslår därför att riksdagen godkänner vad som förordas i proposition 1982/83: 120 och avstyrker motion 1982/83: 2277 yrkande 4 i denna del. Utskottet kan emellertid av statsfinansiella skäl inte tillstyrka att satsningen får den omfattning som föreslås i motion 1982/83: 2261 varför motionens yrkande 16 avstyrks.

Utskottet, som inte har något att erinra mot *medelsberäkningarna* i övrigt i proposition 1982/83: 100, föreslår med hänvisning till vad som anförts i det föregående att riksdagen med bifall till propositionerna 1982/83: 100 och 1982/83: 120 samt med avslag på motionerna 1982/83: 948 yrkande 47, 1982/83: 1619 i denna del, 1982/83: 1894 i denna del, 1982/83: 2261 yrkande 16 i denna del och 1982/83: 2277 yrkande 4 i denna del under anslaget Tekniska fakulteterna anvisar ett reservationsanslag av (335 429 000+9 000 000=) 344 429 000 kr.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen beträffande besparingar inom arkitekturområdet med avslag på motion 1982/83: 1619 i denna del godkänner vad som förordats i proposition 1982/83: 100,
2. att riksdagen beträffande verkstadstekniskt centrum för datateknik avslår motion 1982/83: 296 yrkande 2,
3. att riksdagen beträffande gasteknologiskt centrum avslår motion 1982/83: 591,
4. att riksdagen beträffande arbetsolycksfallsforskning avslår motion 1982/83: 1894 i denna del,
5. att riksdagen med avslag på motion 1982/83: 1674 yrkande 2 bemyndigar regeringen att inrätta en tjänst som professor (L 24) i datalogi i enlighet med vad som förordats i proposition 1982/83: 100,
6. att riksdagen bemyndigar regeringen att i övrigt inrätta tjänster som professor (L 24) i enlighet med vad som förordats i proposition 1982/83: 100,
7. att riksdagen bemyndigar regeringen att ändra benämningen av tjänster som professor (L 24) i enlighet med vad som förordats i proposition 1982/83: 100,
8. att riksdagen beträffande tjänst som professor (L 24) i miljö- och naturresursinformation avslår motion 1982/83: 948 yrkande 37 i denna del,
9. att riksdagen beträffande forskning inom elektronik, datateknik och verkstadsteknik vid högskolan i Luleå, m. m. med avslag på motionerna 1982/83: 2261 yrkande 16 i denna del och 1982/83: 2277 yrkande 4 i denna del godkänner vad som förordats i proposition 1982/83: 120,
10. att riksdagen med bifall till propositionerna 1982/83: 100 och 1982/83: 120 och med avslag på motionerna 1982/83: 948 yrkande 47, 1982/83: 1619 i denna del, 1982/83: 1894 i denna del, 1982/83: 2261 yrkande 16 i denna del och 1982/83: 2277 yrkande 4 i denna del till *Tekniska fakulteterna* för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 344 429 000 kr.

7. **Medicinska fakulteterna.** Regeringen har under punkt E 16 (s. 477–485) föreslagit riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att inrätta tjänster som professor (L 24) i enlighet med vad som har förordats i propositionen,
2. till Medicinska fakulteterna för budgetåret 1983/84 anvisa ett reservationsanslag av 385 160 000 kr.

Motionerna

1982/83: 388 av Gullan Lindblad (m) och Siri Häggmark (m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen hemställer om utredning rörande möjligheten till inrättande av ett nationellt ansvarsbibliotek för omvårdnadslitteratur.

1982/83: 948 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) vari, såvitt nu är i fråga, yrkas

46. att riksdagen till Medicinska fakulteterna anvisar ett reservationsanslag av 384 660 000 kr.

1982/83: 955 av Karin Israelsson (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts och att tjänsten som professor i allmänmedicin inrättas vid Umeå universitet.

1982/83: 1090 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari — med hänvisning till vad som anförts i den till socialutskottet remitterade motionen 1982/83: 1089 — såvitt nu är i fråga yrkas

2. att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag som innebär att arbetsmedicinska och arbetsmiljötekniska universitetsinstitutioner inrättas vid samtliga medicinska resp. tekniska fakulteter.

1982/83: 1883 av Elisabeth Fleetwood m. fl. (m, s, c, fp) vari yrkas att riksdagen beslutar inrätta en professur i kardiologi, avsedd att förenas med överläkartjänst vid Karolinska sjukhuset, vid karolinska institutet fr. o. m. den 1 juli 1983.

1982/83: 1899 av Rune Rydén (m) vari yrkas att riksdagen beslutar ge ett anslag på 150 000 kr. till universitetet i Lund för att stödja utvecklingen av omvårdnadsforskningen.

Utskottet

Under anslaget Medicinska fakulteterna föreslås riksdagen bemyndiga regeringen att inrätta ett antal *tjänster som professor* (L 24). Vissa av tjänsterna, såsom en i klinisk genetik, en i klinisk neurofysiologi och en i anesthesiologi vid universitetet i Lund samt en i klinisk neurofysiologi och en i anesthesiologi vid universitetet i Göteborg föreslås inrättas inom ramen för befintliga resurser. Detsamma gäller en personlig tjänst som professor i fysiologi vid universitetet i Uppsala.

Utskottet tillstyrker att regeringen får bemyndigande att inrätta dessa tjänster i enlighet med vad som förordats i budgetpropositionen.

Medel beräknas för inrättande av en tjänst som professor (L 24) i allmänmedicin vid universitetet i Göteborg. Inrättandet av denna tjänst är ett led i utbyggnaden av forskningen inom primärvården. Vidare beräknas medel för tjänster som professor (L 24) i klinisk virologi vid karolinska institutet, i tumörimmunologi vid universitetet i Lund (överföring från medicinska forskningsrådet) samt i medicinsk rehabilitering, särskilt fysikalisk medicin vid universitetet i Umeå. Med den senare tjänsten bör enligt föredragande statsrådet vara förenad en skyldighet att medverka i utbildningen på rehabiliteringslinjen både i Umeå och i Luleå/Boden där linjen byggs ut nästa budgetår. I samband med riksdagens beslut om ändrad benämning på vissa tjänster vid karolinska institutet i Stockholm betonade

utbildningsutskottet det väsentliga i att regering och riksdag så snart som möjligt fick underlag för ställningstagande till hur den kardiologiska forskningen i landet bäst kunde främjas (prop. 1979/80: 136. UbU 1979/80: 32, rskr 1979/80: 372). Sedan universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) nu gjort en kartläggning av forskningen inom ämnesområdet har ämbetet funnit att det behövs en förstärkning av forskningsresurserna. Föredragande statsrådet delar UHÄ:s uppfattning och föreslår att en tjänst som professor (L 24) inrättas. I likhet med UHÄ förordar statsrådet att tjänsten placeras vid universitetet i Göteborg. Eftersom innehavaren av en personlig tjänst som professor i medicin vid karolinska institutet går i pension föreslås medel föras över från anslagsposten Karolinska institutet till anslagsposten Universitetet i Göteborg. Därutöver beräknas medel för basresurser för tjänsten i kardiologi.

Två motioner berör frågan om inrättande av och medel till de föreslagna nya professorstjänsterna.

I motion 1982/83: 948 (yrkande 46) yrkas att regeringen skall bemyndigas att, efter samråd med UHÄ, besluta om uppskov med inrättandet av en av de föreslagna professurerna. Genom denna åtgärd skall anslaget till medicinska fakulteterna enligt motionen kunna minskas med 500 000 kr. Dessa medel bör i stället föras till anslaget Tekniska fakulteterna och användas för inrättande av en tjänst som professor (L 24) i miljö- och naturresursinformation.

Utskottet har under punkt 6 avstyrkt förslaget i motion 1982/83: 948 om inrättande av en professur i miljö- och naturresursinformation. I enlighet härmed avstyrks nu förslaget i samma motion att skjuta på inrättandet av en av de föreslagna tjänsterna som professor inom det medicinska området.

Enligt motion 1982/83: 1883 skall riksdagen besluta att inrätta en tjänst som professor i kardiologi vid karolinska institutet fr. o. m. den 1 juli 1983, förenad med tjänst som överläkare vid Karolinska sjukhuset, i stället för den föreslagna tjänsten vid universitetet i Göteborg. Motionärerna anser att några skäl inte anförts i budgetpropositionen som motiverar att professuren skall placeras i Göteborg eller varför karolinska institutet skall berövas den resurs som hittills funnits där. Motionärerna hänvisar också till den forskning inom området som byggts upp vid detta institut.

Utskottet erinrar om att UHÄ i anslagsframställningen för budgetåret 1983/84 anført att både universitetet i Göteborg och karolinska institutet har goda och i stort sett likvärdiga förutsättningar för utveckling av forskningen kring en professur i kardiologi. Med hänsyn till dels de goda organisatoriska och forskningsmässiga förutsättningarna vid kardiologiska sektionen vid medicinska kliniken, Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg, dels uppbyggnaden av ett Wallenbergslaboratorium för hjärt- och kärlforskning i anslutning till detta sjukhus har dock UHÄ ansett att tjänsten bör placeras vid universitetet i Göteborg. Utskottet har inte funnit att skäl anförts i motionen som talar emot UHÄ:s eller regeringens bedömning.

Med hänvisning till det anförda föreslår utskottet att riksdagen med avslag på motion 1928/83: 1883 bemyndigar regeringen att inrätta en tjänst som professor (L 24) i kardiologi i enlighet med vad som förordats i proposition 1928/83: 100.

Utskottet föreslår också att riksdagen i övrigt bemyndigar regeringen att inrätta föreslagna tjänster som professor (L 24) inom de medicinska fakulteterna.

I motion 1982/83: 955 föreslås att riksdagen som sin mening skall ge regeringen till känna att en tjänst som professor i allmänmedicin bör inrättas vid universitetet i Umeå med anknytning till det s. k. Vilhelmina-projektet. Motionärerna hänvisar till att förberedelser för inrättande av professuren gjorts, till att professurer i allmänmedicin redan finns vid universitetet i Uppsala och Lund samt till att en professur vid universitetet i Göteborg föreslås i årets budgetproposition.

Utskottet erinrar om att UHÄ inför tidigare budgetår upprättat en plan för utbyggnaden av forskningen inom det sjukvårdspolitiskt högt prioriterade området allmänmedicin. I anslagsframställningen för budgetåret 1983/84 har UHÄ i sitt budgetalternativ 1 föreslagit en tjänst i allmänmedicin i Göteborg. Denna tjänst har också föreslagits av regeringen i budgetpropositionen vilket utskottet tillstyrkt i det föregående. I sitt budgetalternativ 2 har UHÄ fört fram en motsvarande tjänst i Umeå. Utskottet har mot denna bakgrund inte funnit anledning för riksdagen att göra det uttalande som begärs i motion 1982/83: 955 varför den bör avslås av riksdagen.

Föredragande statsrådet beräknar 120 000 kr. till biblioteksverksamhet vid universitetet i Umeå att användas för omvårdnadsforskningens behov. Universitetet i Umeå får därmed ett särskilt ansvar för litteraturförsörjningen inom *omvårdnadsforskningen* i landet.

I motion 1982/83: 388 hemställs om en utredning av möjligheten att inrätta ett nationellt ansvarsbibliotek för omvårdnadslitteratur.

Utskottet tillstyrker den i budgetpropositionen föreslagna medelsberäkningen beträffande biblioteksverksamhet vid universitetet i Umeå för omvårdnadsforskningen. Mot bakgrund av att universitetet i Umeå får ett särskilt ansvar för litteraturförsörjningen inom omvårdnadsforskningen i landet anser utskottet att någon sådan utredning som begärs i motion 1982/83: 388 inte behövs. Riksdagen bör därför avslå motionen.

I motion 1982/83: 1899 erinras om att medel avsattes vid föregående riksmöte till omvårdnadsforskning vid universitetet i Uppsala och Umeå. I enlighet med UHÄ:s förslag inför budgetåret 1983/84 föreslår motionären att riksdagen vid medelsanvisningen skall avsätta 150 000 kr. till omvårdnadsforskning vid universitetet i Lund.

Utskottet erinrar om att universitetet i Lund inom givna ekonomiska ramar, bl. a. den förstärkning av basresurserna som beräknas i årets budgetproposition, kan prioritera mellan nya och gamla forskningsområden

och välja att avsätta medel för exempelvis omvårdnadsforskning. Någon särskild medelsanvisning för omvårdnadsforskning i Lund utöver de medel till universitetet i Lund som beräknas i budgetpropositionen kan utskottet inte tillstyrka. Riksdagen bör med hänvisning till det anförda avslå motion 1982/83: 1899 i denna del.

Enligt motion 1982/83: 1090 (yrkande 2) skall riksdagen hos regeringen hemställa om förslag som innebär att *arbetsmedicinska och arbetsmiljötekniska universitetsinstitutioner* inrättas vid samtliga medicinska resp. tekniska fakulteter.

Ett motsvarande motionsyrkande avslag riksdagen vid föregående riksmöte (UbU 1981/82: 26 s. 9). Med hänvisning till vad utskottet då anförde föreslår utskottet att riksdagen avslår yrkande 2 i motion 1982/83: 1090. Utskottet vill i sammanhanget även nämna att UHÄ i sin anslagsframställning för 1983/84 anför att tjänster för hälso- och sjukvårdspolitiskt prioriterade områden, t. ex. yrkesmedicinen, tas upp i UHÄ:s långtidsbedömning.

Utskottet har inget att invända mot *medelsberäkningarna* under anslaget Medicinska fakulteterna och föreslår att riksdagen med avslag på motionerna 1982/83: 948 yrkande 46 i denna del och 1982/83: 1899 i denna del anvisar de medel som regeringen begärt i proposition 1982/83: 100.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen beträffande uppskov med inrättandet av en av föreslagna tjänster som professor avslår motion 1982/83: 948 yrkande 46 i denna del,
2. att riksdagen med avslag på motionerna 1982/83: 948 yrkande 46 i denna del och 1982/83: 1883 bemyndigar regeringen att inrätta tjänster som professor (L 24) inom medicinska fakulteterna i enlighet med vad som förordats i proposition 1982/83: 100,
3. att riksdagen beträffande tjänst som professor i allmänmedicin vid universitetet i Umeå avslår motion 1982/83: 955,
4. att riksdagen beträffande utredning om nationellt ansvarsbibliotek för omvårdnadsforskning avslår motion 1982/83: 388,
5. att riksdagen beträffande omvårdnadsforskning vid universitetet i Lund avslår motion 1982/83: 1899 i denna del,
6. att riksdagen beträffande arbetsmedicinska institutioner m. m. avslår motion 1982/83: 1090 yrkande 2,
7. att riksdagen med avslag på motionerna 1982/83: 948 yrkande 46 i denna del och 1982/83: 1899 i denna del till *Medicinska fakulteterna* för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 385 160 000 kr.

8. **Odontologiska fakulteterna.** Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkt E 17 (s. 485–487) och hemställer

att riksdagen till *Odontologiska fakulteterna* för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 55 349 000 kr.

9. **Farmaceutiska fakulteten.** Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkt E 18 (s. 487–488) och hemställer

1. att riksdagen bemyndigar regeringen att inrätta en tjänst som professor (L 24) i enlighet med vad som har förordats i proposition 1982/83:100,
2. att riksdagen till *Farmaceutiska fakulteten* för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 14 691 000 kr.

10. **Matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna.** Regeringen har under punkt E 19 (s. 489–495) föreslagit riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att inrätta tjänster som professor (L 24) i enlighet med vad som har förordats i propositionen,
2. bemyndiga regeringen att ändra benämningen av tjänster som professor (L 24) i enlighet med vad som har förordats i propositionen,
3. till Matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna för budgetåret 1983/84 anvisa ett reservationsanslag av 348 976 000 kr.

Motionen

1982/83: 1879 av Bertil Fiskesjö (c) vari yrkas att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen angetts om basresurser för den nya professuren i molekylär genetik i Lund.

Utskottet

Riksdagen föreslås bemyndiga regeringen att inrätta *tjänster som professor* (L 24) samt att ändra benämningar på sådana tjänster. Utskottet tillstyrker förslagen.

Föredragande statsrådet avser att återkomma till regeringen med förslag om ändring av benämningen på en tjänst vid universitetet i Lund som professor (L 22) i kromosomforskning till tjänst som professor (L 22) i molekylär genetik.

Riksdagen bör enligt motion 1982/83: 1879 som sin mening ge regeringen till känna att professuren i molekylär genetik skall förses med basresurser för att verksamheten skall kunna byggas upp på avsett sätt.

Utskottet förutsätter att basresurser avsätts för professuren i molekylär genetik på samma sätt som basresurser avsattes för den gamla professuren i kromosomforskning, som nu skall ersättas av den nya tjänsten. Något uttalande från riksdagens sida i denna fråga bör inte vara erforderlig varför motionen avstyrks.

Utskottet tillstyrker den föreslagna medelsanvisningen under anslaget Matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen bemyndigar regeringen att inrätta tjänster som professor (L 24) i enlighet med vad som förordats i proposition 1982/83:100,
2. att riksdagen bemyndigar regeringen att ändra benämningen av tjänster som professor (L 24) i enlighet med vad som förordats i proposition 1982/83: 100,
3. att riksdagen beträffande basresurser för molekylär genetik avslår motion 1982/83: 1879,
4. att riksdagen till *Matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna* för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 348 976 000 kr.

11. **Temaorienterad forskning.** Regeringen har under punkt E 21 (s. 505–506) föreslagit riksdagen att till Temaorienterad forskning för budgetåret 1983/84 anvisa ett reservationsanslag av 13 828 000 kr.

Motionen

1982/83:464 av Anna Wohlin-Andersson (c) vari yrkas att riksdagen begär att regeringen med utgångspunkt i den temaforskning som nu bedrivs vid Linköpings universitet tar initiativ till en tvärvetenskaplig forskning därstädes med inriktning på naturresurser och miljöfrågor.

Utskottet

I proposition 1982/83: 100 erinras om att det f. n. finns nio extra ordinarie tjänster som professor inrättade vid universitetet i Linköping för temaorienterad forskning, varav tre inom temat Teknik och social förändring och två inom vart och ett av övriga teman, nämligen Vatten i natur och samhälle, Hälso- och sjukvården i samhället samt Kommunikation – överföring av information.

Med hänvisning till riksdagens uttalande att den fortsatta uppbyggnaden av den temaorienterade forskningen skall göras i enlighet med universitets- och högskoleämbetets (UHÄ) långtidsplan (UbU 1981/82: 26, rskr 1981/82: 334), anför föredragande statsrådet att hon har för avsikt att föreslå regeringen att en tjänst som professor inrättas den 1 juli 1983 vid universitetet i Linköping inom vartdera temat Vatten i natur och samhälle och Kommunikation – överföring av information.

Utöver inrättandet av de båda professurerna (+ 440 000 kr.) har föredragande statsrådet beräknat medel för en förstärkning av basresurserna med 2 960 000 kr. För studiefinansiering inom forskarutbildning för budgetåret 1983/84 räknar föredragande statsrådet med totalt 2 302 000 kr. Sammanlagt beräknas ett medelsbehov om 13 828 000 kr. under anslaget.

Utskottet har ingenting att erinra mot den i proposition 1982/83: 100 angivna medelsberäkningen.

I motion 1982/83: 464 motiveras utförligt hur angeläget det enligt motionären är att satsa kraftigt och målinriktat på miljöforskning. Motionären vill att riksdagen begär att regeringen med utgångspunkt i den temaforskning som pågår vid universitetet i Linköping tar initiativ till en tvärvetenskaplig forskning därstädes med inriktning på naturresurser och miljöfrågor.

Då verksamheten med temaorienterad forskning vid universitetet i Linköping ännu är under uppbyggnad, anser utskottet att riksdagen inte bör göra något uttalande om att vidga ifrågavarande verksamhet på det sätt som åsyftas i motion 1982/83: 464. Med detta avstyrks motionen.

Aberopande det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen till *Temaorienterad forskning* för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 13 828 000 kr.,
2. att riksdagen beträffande miljöforskning vid universitetet i Linköping avslår motion 1982/83: 464.

12. **Forskningsrådsnämnden.** Regeringen har under punkt E 29 (s. 527–532) föreslagit riksdagen att till Forskningsrådsnämnden för budgetåret 1983/84 anvisa ett reservationsanslag av 40 231 000 kr.

Motionerna

1982/83: 842 av Ola Ullsten m. fl. (fp) vari – med hänvisning till vad som anförts i den till socialutskottet remitterade motionen 1982/83: 837 – yrkas att riksdagen hos regeringen hemställer om en administrativ översyn av forskningen på narkotikaområdet i enlighet med vad i motionen anförts.

1982/83: 844 av Bengt Kindbom (c) och Britta Hammarbacken (c) vari – med hänvisning till vad som anförts i den till socialutskottet remitterade motionen 1982/83: 843 – yrkas att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om kunskapsuppbyggnad rörande den biologiska datorn.

1982/83: 948 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) vari, såvitt nu är i fråga, yrkas

42. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts rörande framtidsforskningen,

48. att riksdagen till Forskningsrådsnämnden för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 41 231 000 kr.

1982/83: 1364 av Britta Hammarbacken (c) och Karin Israelsson (c) vari yrkas att riksdagen beslutar inrätta ett biotekniskt råd som skall fördela de statliga medlen till bioteknisk forskning och utveckling samt allsidigt bedöma konsekvenser av projekten för samhället. Rådet bör även följa nationella och internationella trender inom biotekniken.

1982/83: 1395 av Nils Åsling (c) och Britta Hammarbacken (c) vari yrkas att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna att nödvändiga åtgärder bör vidtas från berörda statliga organ för att främja en svensk anslutning till internationella databaser på bio- och genteknikens område, i syfte att främja svensk kunskapsuppbyggnad och ökat informationsutbyte.

Utskottet

Forskningsrådsnämnden (FRN) inrättades år 1977 (prop. 1975/76: 129, UbU 1975/76: 32, rskr 1975/76: 368). FRN skall enligt sin instruktion ta initiativ till och finansiellt stödja forskning främst inom områden som är angelägna från samhällets synpunkt, sprida information om forskning och forskningsresultat, främja samordning och samarbete mellan forskningsråden liksom mellan dessa och andra organ när det gäller initiering och finansiering av forskning. I nämndens ansvarsområde ingår fr. o. m. budgetåret 1980/81 även framtidsstudier och konsekvensanalys.

Från anslaget bestrids kostnaderna för svenskt medlemskap i Internationella institutet för tillämpad systemanalys, IIASA (jfr prop. 1976/77: 25, UbU 1976/77: 9, rskr 1976/77: 73).

Sedan budgetåret 1979/80 disponerar FRN även en särskild kostnadsram för finansiering av dyrbar forskningsutrustning under anslaget Inredning och utrustning av lokaler vid högskoleenheterna m. m.

På forskningsrådsnämndens stat för budgetåret 1982/83 tas upp bl. a. en anslagspost för *framtidssstudier* om 4 835 000 kr.

Enligt motion 1982/83: 948 (yrkandena 42 och 48) bör denna anslagspost för budgetåret 1983/84 ökas med 1 milj. kr. i enlighet med ett äskande i FRN:s anslagsframställning och anslaget Forskningsrådsnämnden i konsekvens härmed föras upp med 4 123 1000 kr. Samtidigt föreslås att FRN:s särskilda kostnadsram för finansiering av dyrbar forskningsutrustning minskas med 1 milj. kr. under anslaget Inredning och utrustning av lokaler vid högskoleenheterna m. m. Vidare tar motionärerna upp vissa organisatoriska frågor.

Av proposition 1982/83: 100 framgår att verksamheten med framtidsstudier skall utvärderas med hjälp av utländsk expertis för att man skall få en uppfattning om var den svenska framtidsstudieverksamheten står i en internationell jämförelse. En sådan utvärdering kan enligt föredragande statsrådet bli en värdefull utgångspunkt vid fortsatta ställningstaganden till behov av utökade resurser för framtidsstudieverksamheten.

Utskottet delar föredragande statsrådets uppfattning om att en utvärdering är angelägen för en bedömning av behovet av medel och en eventuell organisationsförändring. Utskottet avstyrker motion 1982/83: 948 yrkandena 42 och 48 med hänvisning till aviserad utvärdering och till att FRN själv prioriterat medel till tung vetenskaplig utrustning högre än den av motionärerna förordade förstärkningen med 1 milj. kr. för framtidsstudier.

Bioteknikområdet har sedan några år såväl inom Sverige som internationellt tilldragit sig betydande intresse. Bioteknik kan definieras som ett industriellt eller samhällsligt utnyttjande i teknisk skala av levande celler eller cellkomponenters egenskaper för att uppnå produktion av olika nyttoprodukter. Området är nära förenat med forskningsområden av typen molekylärbiologi, mikrobiologi, DNA-forskning, farmaceutiska specialiteter, biokemi, organisk kemi m. m.

I motion 1982/83: 1364 hemställs att riksdagen inrättar ett biotekniskt råd som skall fördela de statliga medlen till bioteknisk forskning m. m. Rådet bör även följa nationella och internationella trender inom biotekniken.

Utskottet har erfarit att FRN i april 1983 har tillsatt en utredning för att få fram underlag för en nationell forskningsstrategi på bioteknikområdet. Avsikten är inte att dubblera det arbete som redan är nedlagt på skilda håll i Sverige utan att maximalt utnyttja olika organs redan presenterade programplaner för att söka formulera förutsättningarna för en sammanhållen forskningspolicy på området.

Utskottet föreslår med hänvisning till det arbete som FRN just startat på bioteknikområdet att riksdagen avslår motion 1982/83: 1364.

Enligt motion 1982/83: 844 bör en lämplig myndighet, förslagsvis FRN, få i uppdrag att utforma ett program för kunskapsuppbyggnad rörande *den biologiska datorn*. Därjämte bör universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) få i uppdrag att undersöka förutsättningarna för att låta den biologiska datorn vara innehålllet i en professur vid lämplig teknisk högskola samt belysa de utbildningsmässiga förutsättningarna för att öka kunskaperna om biologiska datorer.

Utnyttjande av biologiskt material i datorsammanhang i form av s. k. molekylär elektronik är ett nytt område som på lång sikt kan komma att få betydelse. Ämnet är behandlat bl. a. i tidskrifterna *Ny teknik* 1982: 38 och *Populärvetenskap* 1982: 1. Forskningsområdet befinner sig i ett mycket inledande skede och kan enligt vetenskaplig expertis först på ca 20 års sikt beräknas ge mer konkreta forskningsresultat som på ytterligare sikt kan få tillämpningar med betydelse för samhället. Frågan om en professur och uppläggning av utbildning inom den biologiska datorns område är därför enligt utskottets mening för tidigt väckt.

Med hänvisning till det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motion 1982/83: 844.

Enligt motion 1982/83: 1395 bör berörda statliga organ vidta åtgärder för att främja en svensk anslutning till *internationella databaser på bio- och genteknikens områden*.

En av berörda forskningsråd inrättad kommitté för molekylärbiologi har penetrerat de frågor som tas upp i motionen. Av en rapport daterad den 19 november 1982 (Mini-workshop on Computer Analysis of Nucleotide Sequences) framgår att svenska forskare har tillgång till de berörda databaserna. Med hänvisning härtill bör motion 1982/83: 1395 avslås.

Enligt motion 1982/83: 842 (motivering i motion 1982/83: 837) finns det ingen myndighet som har det samlade ansvaret för att systematiskt samla in information om *forskning på narkotikaområdet*. Socialstyrelsen eller centralförbundet för alkohol- och narkotikainformation (CAN) bör enligt motionärerna ges detta ansvar.

Av proposition 1981/82: 143 om åtgärder mot alkohol- och narkotikamissbruket (s. 60) framgår klart att den dokumentationscentral som finns vid CAN skall ha en central roll när det gäller dokumentation av alkohol- och narkotikaforskning. Föredragande statsrådet har i proposition 1982/83: 100 under anslaget till skolöverstyrelsen, på vilken myndighets personalförteckning CAN:s tjänster finns, beräknat medel för lönekostnader för två tjänster vid den dokumentationscentral som tillhör CAN (UbU 1982/83: 18, rskr 1982/83:197). Med hänvisning till vad som redovisats bör riksdagen avslå motion 1982/83: 842.

Åberopande det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen beträffande inrättande av ett biotekniskt råd avslår motion 1982/83: 1364,
2. att riksdagen beträffande kunskapsuppbyggnad rörande den biologiska datorn avslår motion 1982/83: 844,
3. att riksdagen beträffande anslutning till vissa databaser avslår motion 1982/83: 1395,
4. att riksdagen beträffande myndighet för information om forskning på narkotikaområdet avslår motion 1982/83: 842,
5. att riksdagen med bifall till proposition 1982/83: 100 och med avslag på motion 1982/83: 948 yrkandena 42 och 48 till *Forskningsrådsnämnden* för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 40 231 000 kr.

13. **Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet.** Regeringen har under punkt E 30 (s. 532–535) föreslagit riksdagen att till Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet för budgetåret 1983/84 anvisa ett reservationsanslag av 76 775 000 kr.

Motionerna

1982/83: 680 av Barbro Nilsson i Örnsköldsvik m. fl. (s) vari – med hänvisning till vad som anförts i den till konstitutionsutskottet remitterade motionen 1982/83: 678 – yrkas att riksdagen beslutar att medel får avsättas till forskning för att utröna effekterna, på kort och lång sikt, av våldsskildringar på film.

1982/83: 948 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) vari, såvitt nu är i fråga, yrkas

38. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts rörande plan för internationellt inriktad forskning och utbildning om bl. a. språk, samhälle och religion.

1982/83: 1070 av Ola Ullsten m. fl. (fp) vari, såvitt nu är i fråga, yrkas

6. att riksdagen under anslaget Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet anvisar 3 milj. kr. utöver vad regeringen föreslagit.

Utskottet

I det föregående har utskottet (s. 8f.) erinrat om vilka områden som riksdagen vid behandlingen av den forskningspolitiska propositionen under föregående riksmöte angav som högst prioriterade eller som högt prioriterade inom forskningsverksamheten (prop. 1981/82: 106, UbU 1981/82: 37, rskr 1981/82: 397). För det humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådets del har föredragande statsrådet som en förstärkning för de högst prioriterade områdena beräknat sammanlagt 2,3 milj. kr. Som en förstärkning av medlen för doktorandtjänster vid rådet tar föredragande statsrådet upp 1 722 000 kr. Sammanlagt beräknas ett medelsbehov för humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet om 76 775 000 kr.

Med hänvisning till att det är nödvändigt att upprätthålla en balans mellan å ena sidan stödet till teknisk och naturvetenskaplig forskning och å andra sidan humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning föreslås i motion 1982/83: 1070 att anslaget till humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet ökas med 3 milj. kr. utöver vad regeringen har föreslagit (yrkande 6).

Utskottet har inget att erinra mot medelsberäkningen under anslaget Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet och kan av statsfinansiella skäl inte tillstyrka en ökning av resurserna utöver den som föreslås i proposition 1982/83: 100. Riksdagen bör således med avslag på motion 1982/83: 1070 yrkande 6 anvisa de av regeringen begärda medlen.

I motion 1982/83: 948 anförs att det är viktigt att den betydande utbyggnaden av teknisk och naturvetenskaplig forskning som har ägt rum i vårt land de senaste åren och som möjliggjort för nya svenska produkter att konkurrera på en hårdnande internationell marknad följs upp av bättre kunskaper om språk, samhälle och religion i de områden av världen som får en alltmer ökad betydelse för oss. Motionärerna exemplifierar med områden som arabländerna, Latinamerika och Ostasien och begär att en särskild plan för internationellt inriktad forskning och utbildning upprättas (yrkande 38).

Utskottet vill med anledning av motionsyrkandet anföra följande.

I proposition 1981/82: 106 om forskning m.m. berörde föredragande statsrådet s.k. områdesstudier (area studies). Studierna anses ha stor betydelse för våra internationella kontakter bl. a. när det gäller biståndsarbete och utvidgade ekonomiska förbindelser med t. ex. Ostasien, arabländerna, Afrika och Latinamerika. Föredragande statsrådet utgick från att dessa forskningsområden kommer att ges hög prioritet i högskolemyndigheternas forskningsplanering och resursfördelning. Vid behandlingen av propositionen förordade utskottet att även öststatsforskning borde föras

till ifrågavarande prioriterade områdesstudier (mot. 1981/82: 173, UbU 1981/82: 37). Detta gav riksdagen som sin mening regeringen till känna (rskr 1981/82: 397).

Av proposition 1982/83: 100 framgår att humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet lagt fram förslag i fråga om insatser för allmän volym- och kompetenshöjning inom det samhällsvetenskaplig-humanistiska området – det femte av de högst prioriterade områdena (jfr s. 8f. ovan). Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet förordar här bl. a. att 700 000 kr. satsas på forskning rörande ostasiatiska, inkl. sydostasiatiska, språk, kulturer och samhällsförhållanden.

Utskottet vill vidare i sammanhanget peka på att det åligger forskningsråd särskilt att bl. a. främja och ta initiativ till internationellt forsknings-samarbete. När det gäller forsknings- och utbildningsverksamheten vid universiteten och högskolorna utgår utskottet från att ansvariga myndigheter och utbildningsanordnare har klart för sig betydelsen av internationella kontakter samt internationell inriktning av stora delar av verksamheten.

Med hänvisning till vad utskottet nu har anfört anser utskottet det inte påkallat med ett särskilt uttalande av riksdagen i ärendet. Utskottet avstyrker därför motion 1982/83: 948 yrkande 38.

I motion 1982/83: 680 (motivering återfinns i den till konstitutionsutskottet remitterade motionen 1982/83: 678) aktualiseras de negativa effekterna av våldsinslag i filmer m. m. Motionärerna konstaterar att de värderingar såsom kvinnoförakt, fördomar mot andra raser och religioner och de klichéartade beskrivningar av olika yrkesroller som uttrycks i de sämsta videofilmerna kraftigt motverkar de mål som av riksdagen har ställts upp för grundskolan. Riksdagen bör enligt motionärerna besluta att medel får avsättas till forskning för att utröna effekterna på kort och lång sikt av våldsskildring på film.

Utskottet vill först konstatera att frågan om våldsinslag i film och videogram och åtgärder mot dessa vid flera tillfällen har behandlats av riksdagen. Utskottet erinrar om att konstitutionsutskottet våren 1981 i sitt betänkande KU 1980/81: 28 med anledning av proposition 1980/81: 176 jämte motioner framlade förslag till lag om förbud mot spridning av filmer och videogram med våldsinslag. Förslaget innehöll till skillnad från propositionen en bestämmelse (1 §) enligt vilken spridning av filmer och videogram med "närgångna och långvariga skildringar av att någon utsätts för rätt och sadistiskt våld" förbjöds. Förslaget antogs av riksdagen våren 1982 (KU 1981/82: 38, rskr 1981/82: 448). Ifrågavarande paragraf i lagen (1981: 485) om förbud mot spridning av filmer och videogram med våldsinslag har följande lydelse:

1 § Filmer och videogram med närgångna eller långvariga skildringar av att någon utsätts för rätt eller sadistiskt våld får inte i yrkesmässig

verksamhet eller annars i förvärvssyfte spridas till allmänheten genom saluhållning eller annat tillhandahållande eller genom visning, såvida spridandet med hänsyn till framställningens syfte och sammanhang samt omständigheterna i övrigt är uppenbart oförsvarligt.

Vidare har kulturutskottet bl. a. i sitt yttrande till konstitutionsutskottet över nämnda proposition 1980/81: 176 med förslag till lagstiftning mot viss spridning av videogram med våldsinslag m. m. jämte motioner (KrU 1980/81: 8 y) och i sitt betänkande 1981/82: 30 med anledning av bl. a. proposition 1981/82: 111 om vissa filmfrågor m. m. haft anledning att ta upp frågor rörande våldsinslag i film och videogram (KrU 1981/82: 30 s. 57 f.).

När det gäller frågan om forskning om effekterna av våldsinslag i filmer och videogram vill utbildningsutskottet anföra följande.

Forskning om underhållningsvåldet har i större omfattning bedrivits främst i USA och i England. Speciellt har intresse ägnats åt hur barn påverkas och huruvida ett omfattande TV-tittande verkar intellektuellt stimulerande eller passiviserande. Från Sverige och de övriga skandinaviska länderna föreligger ca 20 spridda mestadels begränsade undersökningar. Enligt vad utskottet har inhämtat har ännu ingen svensk doktorsavhandling i ämnet publicerats. En sammanställning av forskningsresultat m. m. på området ges i videogramutredningens (U 1977:05) rapport (SOU 1981:16) Film och TV i barnens värld.

Enligt vad utskottet har kunnat inhämta är de flesta forskare överens om att våldsinslag på film m. m. har "avtrubbningseffekter", som är vetenskapligt påvisbara. Avtrubbningen innebär exempelvis att individer som upprepade gånger tittar på våldsinslag kan bli så tillvanda att de inte reagerar på samma sätt som individer som inte sett våldsinslag i lika stor omfattning.

Ett utbud av film m. m. som präglas av våldsinslag som förstärker könsfördomar, rasism och människoförakt strider inte bara mot de mål som ställts upp för ungdomsskolan utan även mot de grundläggande värderingar som vårt demokratiska samhälle bygger på. Dessa grundläggande värderingar måste vårt samhälle också värna om. Enligt utskottets uppfattning bör därför forskningen på området inte bara kretsa kring problem rörande effekter på barn och ungdom av våldsinslagen utan även inriktas på åtgärder som på sikt kan leda till en minskad konsumtion av filmer m. m. med våldsinslag.

När det gäller bedrivandet av sådan forskning som åsyftas i motionen är förutsättningarna mycket varierande och inte utan komplikationer. Utskottet har exempelvis erfarit att viss forskning på området inte kan ske utan allvarliga invändningar, det kan gälla laborativa undersökningar med sådana experiment på människor som av etiska skäl anses vara olämpliga. Då riksdagen inte utan föregående utredningsarbete brukar ta initiativ till att anvisa medel till forskning som avser vissa begränsade områden eller

projekt, kan utskottet inte nu biträda förslaget i motion 1982/83: 680. De överväganden i prioriteringsfrågor som kan komma i fråga med anledning av den aviserade forskningspolitiska propositionen bör enligt utskottets mening avse bl. a. de problem som aktualiserats i motionen. Riksdagen bör med anledning av motion 1982/83: 680 som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört om vissa forskningsåtgärder m. m. för att motverka effekterna av våldsinslag i film m. m.

Åberopande det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen till *Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet* med bifall till proposition 1982/83: 100 och med avslag på motion 1982/83: 1070 yrkande 6 för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 76 775 000 kr.,
2. att riksdagen beträffande internationellt inriktad forskning och utbildning avslår motion 1982/83: 948 yrkande 38,
3. att riksdagen beträffande vissa forskningsåtgärder m. m. för att motverka effekterna av våldsinslag i film m. m. med anledning av motion 1982/83: 680 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört.

14. Medicinska forskningsrådet. Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkt E 31 (s. 535–538) och hemställer

att riksdagen till *Medicinska forskningsrådet* för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 159 149 000 kr.

15. Naturvetenskapliga forskningsrådet m. m. Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkt E 32 (s. 538–545) och hemställer

att riksdagen till *Naturvetenskapliga forskningsrådet m. m.* för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 342 841 000 kr.

16. Delegationen för vetenskaplig och teknisk informationsförsörjning. Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkt E 33 (s. 545–546) och hemställer

att riksdagen till *Delegationen för vetenskaplig och teknisk informationsförsörjning* för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 10 334 000 kr.

17. Europeiskt samarbete inom rymdforskningen. Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkt E 34 (s. 547–548) och hemställer

att riksdagen till *Europeiskt samarbete inom rymdforskningen* för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 35 040 000 kr.

18. Forskningsinstitutet för atomfysik: Förvaltningskostnader. Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkt E 35 (s. 548–549) och hemställer

att riksdagen till *Forskningsinstitutet för atomfysik: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 12 499 000 kr.

19. Forskningsinstitutet för atomfysik: Materiel m. m. Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkt E 36 (s. 549–550) och hemställer

att riksdagen till *Forskningsinstitutet för atomfysik: Materiel m. m.* för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 2 180 000 kr.

20. Kiruna geofysiska institut. Regeringen har i proposition 1982/83: 100 bilaga 10 under punkt E 37 (s. 550–552) föreslagit riksdagen att till Kiruna geofysiska institut för budgetåret 1983/84 anvisa ett reservationsanslag av 14 407 000 kr.

Vidare har regeringen i proposition 1982/83: 120 bilaga 2 under punkt E 37 (s. 7–8) föreslagit riksdagen att

1. godkänna vad som i propositionen har förordats om tillämpad forskning och utvecklingsarbete vid Kiruna geofysiska institut,
2. till Kiruna geofysiska institut för budgetåret 1983/84 anvisa ett i förhållande till proposition 1982/83: 100 bilaga 10 punkt E 37 med 3 000 000 kr. förhöjt reservationsanslag av 17 407 000 kr.

Motion väckt med anledning av proposition 1982/83: 120

1982/83: 2277 av Per Unckel m. fl. (m) vari – med hänvisning till vad som anförts i den till näringsutskottet remitterade motionen 1982/83: 2273 – såvitt nu är i fråga yrkas

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om tillämpad forskning och utvecklingsarbete vid Kiruna geofysiska institut.

6. att riksdagen avslår regeringens förslag om förhöjt reservationsanslag till Kiruna geofysiska institut.

Utskottet

I proposition 1982/83: 100 föreslår föredragande statsrådet att försvarets forskningsanstalts verksamhet vid jonosfärobservatoriet i Kiruna skall föras över till Kiruna geofysiska institut. Medel för denna verksamhet, 320 000 kr., beräknas därför under förevarande anslag. Vidare beräknas 2 835 000 kr. för ökade hyreskostnader på grund av de om- och tillbyggnader som gjorts. Slutligen beräknas medel för en ny tjänst för ett delprojekt som ingår i VIKING-satelliten.

Utskottet tillstyrker de föreslagna medelsberäkningarna och föreslår att riksdagen anvisar de 14 407 000 kr. som begärs i proposition 1982/83: 100.

I proposition 1982/83: 120 föreslås riksdagen godkänna att resultaten av institutets grundforskning inom det lågfrekventa vågområdet utnyttjas för industriella tillämpningar och produktutvecklingar och att denna verksamhet, i varje fall under en inledande period, knyts till institutet i direkt kontakt med grundforskningsmiljön och med utnyttjande av tillgängliga verkstads- och datorresurser. För detta ändamål föreslås riksdagen anvisa totalt 3 milj. kr. för den treårsperiod som börjar nästa budgetår.

Förutsättningen för att förlägga tillämpad forskning och produktutveckling till institutet bör enligt motion 1982/83: 2277 vara att arbetet leder till produkter som kan förväntas bli kommersiellt gångbara. Kostnaderna för verksamheten bör täckas genom inkomster från uppdragsverksamhet. Därför bör inga medel anvisas via statsbudgeten. Riksdagen bör enligt motionen som sin mening ge regeringen till känna vad som anförts i denna fråga (yrkande 5) samt avslå proposition 1982/83: 120 i motsvarande del (yrkande 6).

Utskottet anser att det är motiverat att göra den i proposition 1982/83: 120 föreslagna satsningen på tillämpad forskning och produktutveckling vid Kiruna geofysiska institut. Utskottet föreslår därför att riksdagen med avslag på motion 1982/83: 2277 yrkandena 5 och 6 godkänner vad som förordats i propositionen och anvisar 3 milj. kr. för ändamålet.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen beträffande tillämpad forskning och utvecklingsarbete vid Kiruna geofysiska institut med avslag på motion 1982/83: 2277 yrkande 5 godkänner vad som förordats i proposition 1982/83: 120,
2. att riksdagen med bifall till propositionerna 1982/83: 100 och 1982/83: 120 samt med avslag på motion 1982/83: 2277 yrkande 6 till *Kiruna geofysiska institut* för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 17 407 000 kr.

21. **Institutet för internationell ekonomi.** Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkt E 38 (s. 552) och hemställer

att riksdagen till *Institutet för internationell ekonomi* för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 2 283 000 kr.

22. **Vissa bidrag till forskningsverksamhet.** Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkt E 39 (s. 553–555) och hemställer

att riksdagen till *Vissa bidrag till forskningsverksamhet* för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 12 824 000 kr.

23. **Bidrag till EISCAT Scientific Association.** Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkt E 40 (s. 555) och hemställer att riksdagen till *Bidrag till EISCAT Scientific Association* för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 700 000 kr.

Stockholm den 10 maj 1983

På utbildningsutskottets vägnar

GEORG ANDERSSON

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Georg Andersson (s), Kerstin Göthberg (c), Per Unckel (m), Bengt Wiklund (s), Lars Gustafsson (s), Rune Rydén (m), Helge Hagberg (s), Lennart Bladh (s), Birgitta Rydle (m), Pär Granstedt (c), Iris Mårtensson (s), Lars Svensson (s), Göran Allmér (m), Jörgen Ullenhag (fp) och Björn Samuelson (vpk).

Reservationer

1. Överföring av viss sektorsforskning till universitet och högskolor (punkt 1, mom. 2)

Per Unckel (m), Rune Rydén (m), Birgitta Rydle (m), Göran Allmér (m) och Jörgen Ullenhag (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 5 börjar "Utskottet har" och på s. 6 slutar "yrkande 30" bort ha följande lydelse:

Sveriges forskningsresurser måste koncentreras. Detta är enligt utskottets uppfattning särskilt viktigt i ett litet land som Sverige.

Under 1960- och 1970-talen har den s.k. sektorsforskningen vuxit i omfattning. Det finns i dag ett antal organ för särskilda slag av problemorienterad sektorsforskning inom den offentliga sektorn. Styrelsen för teknisk utveckling (STU) under industridepartementet, försvarets forskningsanstalt (FOA) under försvarsdepartementet och statens råd för byggnadsforskning (BFR) under bostadsdepartementet kan nämnas som exempel.

Delar av sektorsforskningen är av mycket hög standard. Skilda förhållanden medverkar emellertid till att många andra satsningar på sektorsforskning inte ger det utbyte som skulle ha kunnat uppnås om medlen i stället direkt fördelas på universitet och högskolor.

En olägenhet med sektorsforskningen är, som utskottet ser det, att den är svår att överblicka. Sektorsforskningen medför att forskningens tillgänglighet och offentlighet minskar såväl för allmänheten som, vilket är än viktigare, för forskarsamhället utanför sektorsinstitutionen. Därmed minskar möjligheten att bedöma forskningens värde. De avvägningar som låg

till grund för beslutet om forskningsinsatsen riskerar vid en bedömning att präglade utvärderingen. Internationella kontakter och därmed sammanhängande prövning av resultaten förekommer i liten utsträckning.

Mot den skisserade bakgrunden anser utskottet att delar av den nu sektorsbaserade forskningen måste föras över till högskolan. Härigenom får högskolan större möjligheter att anställa kvalificerade forskare. Vidare säkras samspelet mellan den tillämpade forskningen och grundforskningen. Idéer från den senare kan ge incitament till nya metoder och infallsvinklar medan frågeställningar inom den tillämpade sektorn kan berika och stimulera grundforskning. Genom att statliga myndigheter beställer forskning av universitet och högskolor skapas en naturlig kanal för samhällsanknytning.

Enligt utskottets uppfattning bör förslag om överföringar av vissa medel från sektorsorgan till universitet och högskolor läggas fram i kommande års budgetpropositioner. I samband med nästa forskningspolitiska proposition bör regeringen, på grundval av resultaten av det planeringsarbete som högskolan och sektorsorganen inlett, lägga fram ett samlat program för hur en bättre balans skall skapas mellan resurser till sektorsforskning och resurser till forskning inom högskolan. Då får också beslut tas om hur ansvaret för den sektoriella forskningen och den långsiktiga kunskapsuppgivningen motiverad av sektorsforskningen skall fördelas.

Vad utskottet här anfört bör riksdagen med bifall till motion 1982/83: 581 yrkande 30 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. att riksdagen beträffande överföring av viss sektorsforskning till universitet och högskolor med bifall till motion 1982/83: 581 yrkande 30 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

2. Forskarutbildningens meritvärde (punkt 1, mom. 3)

Kerstin Göthberg (c), Per Unckel (m), Rune Rydén (m), Birgitta Rydle (m), Pär Granstedt (c), Göran Allmér (m) och Jörgen Ullenhag (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 7 börjar "Utskottet utgår" och slutar "motion 1982/83: 952" bort ha följande lydelse:

Kommittén om forskningens och forskarutbildningens situation i den nya högskolan (U 1979: 10) har föreslagit att regeringen skall utfärda ett cirkulär med vissa allmänna riktlinjer om forskarutbildningens meritvärde. Detta förslag har fått ett övervägande positivt mottagande bland remissinstanserna. Enligt förslaget skall myndigheterna i befattningsbeskrivningar och vid tillsättning av ifrågakvarande tjänster särskilt beakta behovet av vetenskaplig kompetens för arbetsuppgifterna. Kommittén har också ansett att praktisk yrkeserfarenhet av betydelse för det aktuella området måste beaktas och att hänsyn bör tas till meriter som har förvärvats på

annat håll. Dock bör vid en sammanvägning vetenskaplig erfarenhet få en betydande vikt, menar kommittén. Utskottet anser att regeringen för riksdagen bör anmäla vilken ställning regeringen efter vederbörligt beredningsarbete tagit till kommitténs förslag om vissa allmänna riktlinjer om forskarutbildningens meritvärde.

En ökad satsning på kunskapsintensiv industri i Sverige innebär att behovet av högt kvalificerad personal i företagen ökar. För att forskarutbildningens meritvärde skall kunna höjas bör enligt utskottets mening information i ökad utsträckning ges till arbetsgivarna inom den enskilda sektorn om forskarutbildningens innehåll och ett – inom många ämnesområden – förändrat innehåll i forskarstudierna.

Vad utskottet anfört om vissa allmänna riktlinjer om forskarutbildningens meritvärde samt information till den enskilda sektorn om forskarutbildningens innehåll bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. att riksdagen beträffande vissa allmänna riktlinjer om forskarutbildningens meritvärde m. m. med bifall till motion 1982/83: 952 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

3. Utländska forskare som vistas kortare tid i Sverige för forskning (punkt 1, mom. 4)

Kerstin Göthberg (c), Per Unckel (m), Rune Rydén (m), Birgitta Rydén (m), Pär Granstedt (c), Göran Allmér (m) och Jörgen Ullenhag (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 8 börjar "Utskottet vill" och slutar "yrkande 8" bort ha följande lydelse:

Ett verksamt sätt att åstadkomma ett internationellt forskningssamarbete är att i Sverige anställa för kortare tid utländska forskare med hög kompetens. Att ta uppdrag i ett annat land medför emellertid en del olägenheter. Utgifter för flyttning, bostad, bosättning, hemresor och allmänt förhöjda levnadskostnader samt uppbyggandet av ett eget försäkringssystem kan bli betydande. Barnens skolgång kan försämrats och bli kostsammare. För att kunna rekrytera specialister måste det anställande universitetet eller företaget kompensera dem för detta. Genom de kraftiga marginalskatteeffekter som uppkommer i de aktuella lönelägena blir detta emellertid i det närmaste oöverkomligt dyrt. Detta är ett problem som accentuerats de senaste åren och som har fått negativa konsekvenser för universitet och företag. Resultatet har också blivit att t. ex. företag tvingas att köpa teknik utifrån eller att köpa produkterna från utlandet eftersom det tillverkningstekniska kunnandet saknas i landet. I andra fall har det lett till att företag förlagt FoU-avdelningar till utlandet.

Utskottet anser mot denna bakgrund att regeringen snarast bör vidta åtgärder för att komma till rätta med dessa problem. Förslag till lösningar bör läggas fram av regeringen senast i eller i anslutning till 1984 års

forskningspolitiska proposition. Riksdagen bör med bifall till motion 1982/83: 1070 yrkande 8 som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört om de skattemässiga förhållandena för utländska forskare som vistas för kortare tid i Sverige för forskning.

dels att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. att riksdagen beträffande vissa förhållanden för utländska forskare som vistas kortare tid i Sverige för forskning med bifall till motion 1982/83: 1070 yrkande 8 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

4. Prioriterade forskningsområden (punkt 1, mom. 5)

Kerstin Göthberg (c) och Pär Granstedt (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 10 börjar "Som utskottet" och slutar "yrkande 30" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning att de i motionen angivna forskningsområdena bör ha hög prioritet. I vissa fall täcks de av de prioriteringar som redan gjorts av riksdagen i anledning av 1982 års forskningspolitiska proposition, men i andra fall innebär de en viss nyorientering. En ny forskningspolitisk proposition är planerad till våren 1984. Enligt utskottets uppfattning bör de i motionen framförda synpunkterna beaktas under utarbetandet av denna proposition. Utskottet föreslår därför att riksdagen med bifall till motion 1982/83: 948 yrkande 30 ger regeringen till känna vad utskottet nu anfört.

dels att utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

5. att riksdagen beträffande prioriterade forskningsområden med bifall till motion 1982/83: 948 yrkande 30 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

5. Nivån på utbildningsbidraget för doktorander (punkt 1, mom. 9)

Kerstin Göthberg (c), Per Unckel (m), Rune Rydén (m), Birgitta Rydén (m), Pär Granstedt (c), Göran Allmér (m) och Jörgen Ullenhag (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 13 börjar "Utskottet vill" och slutar "och 1982/83: 1901" bort ha följande lydelse:

Forskarutbildningen utgör en strategiskt mycket viktig del av den svenska forskningen. Det är inom forskarutbildningen som förutsättningarna för den svenska forskningens framtid avgörs. Det är också här som merparten av den svenska forskningens förnyelse sker.

Riksdagsbeslutet våren 1982 innebar att utbildningsbidraget fr. o. m. den 1 juli 1982 anknöts till den högsta nivån för utbildningsbidrag för arbetsmarknadsutbildning och att även 10 kr. per dag utgick som ett rekryteringsfrämjande inslag. Utbildningsbidraget utgår fr. o. m. den 1 juli 1982 med 5 280 kr./månad.

Den 1 januari 1983 höjdes dagpenningen i arbetslöshetsförsäkringen till 280 kr. Enligt den princip som 1982 års vårriksdag antog skulle detta ha lett till en höjning av utbildningsbidraget för doktorander till 6380 kr./månad ($22 \times 280 \text{ kr.} + 22 \times 10 \text{ kr.}$).

Regeringen frångår riksdagens beslut genom förslaget i proposition 1982/83: 100 att endast höja utbildningsbidraget till den lägre nivån, dvs. 5610 kr./månad. Om inte riksdagens principbeslut från våren 1982 fullföljs, kommer doktorander med utbildningsbidrag att få 770 kr. mindre per månad än vad riksdagen avsåg med sitt beslut. Utskottet föreslår att riksdagen med bifall till motionerna 1982/83: 1070 yrkande 7 och 1982/83: 1901 som sin mening ger regeringen till känna att utbildningsbidraget för doktorander – i enlighet med riksdagens principbeslut – fortsättningsvis skall utgå med 6380 kr./månad. Det ankommer på de lokala högskoleenheterna att avgöra hur många utbildningsbidrag som ryms inom tillgängliga resurser.

dels att utskottets hemställan under 9 bort ha följande lydelse:

9. att riksdagen beträffande nivån på utbildningsbidraget för doktorander med bifall till motionerna 1982/83: 1070 yrkande 7 och 1982/83: 1901 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

6. Arvodestjänst som assistent (punkt 1, mom. 10)

Per Unckel, Rune Rydén, Birgitta Rydle och Göran Allmér (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 14 börjar "Utskottet hänvisar" och slutar "yrkande 27" bort ha följande lydelse:

Riksdagen fattade våren 1982 beslut om förbättringar av studiefinansieringen inom forskarutbildningen. Beslutet innebar bl. a. att de dåvarande amanuens- och assistenttjänsterna skulle avskaffas och ersättas med en ny arvodestjänst som assistent kopplad till innehav av utbildningsbidrag eller doktorandtjänst. Vidare skulle det vid institution kunna finnas en ny tjänstekategori kallad amanuens.

Antagna forskarstuderande utan utbildningsbidrag eller doktorandtjänst kommer för sin försörjning att vara hänvisade till studiemedel, timarvoderad undervisning, tjänst som lärare eller projektstöd av olika slag. Inom vissa fakulteter och då kanske framför allt medicinsk och teknisk fakultet kan det dock finnas anledning att knyta till sig vissa av dessa doktorander för institutionsarbete och/eller undervisning på en fastare bas än genom timarvoderad undervisning. Enligt utskottets mening bör det därför finnas möjlighet, om särskilda skäl föreligger, att på arvodestjänst som assistent förordna även forskarstuderande utan vare sig utbildningsbidrag eller doktorandtjänst. Målet bör fortfarande vara att främja rörlighet bland de

forskarstuderande och motverka att forskarstuderande för längre tid innehar anställning som assistent vid institution. Detta bör riksdagen med bifall till motion 1982/83: 581 yrkande 27 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 10 bort ha följande lydelse:

10. att riksdagen beträffande arvodestjänst som assistent med bifall till motion 1982/83:581 yrkande 27 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

7. Mellanexamen (punkt 1, mom. 12)

Per Unckel, Rune Rydén, Birgitta Rydle och Göran Allmér (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 15 börjar "Av redovisningen" och på s. 16 slutar "yrkande 28" bort ha följande lydelse:

Av redovisningen framgår att det i dag är möjligt att knyta en examensbenämning till utbildningsbevis om fullgjord etapp i forskarutbildningen. Såsom framhålls i motion 1982/83: 581 skall emellertid inte en mellanexamen/specialistexamen behöva vara en etapp i forskarutbildningen. Det är tvärtom en fördel om examen blir formellt fristående. Om en studerande väljer att fortsätta med forskarutbildning efter mellanexamen/specialistexamen bör dock tillämpliga delar av examen kunna tillgodogöras inom ramen för forskarutbildningen. Med det anförda tillstyrker utskottet motion 1982/83: 581 yrkande 28.

dels att utskottets hemställan under 12 bort ha följande lydelse:

12. att riksdagen beträffande mellanexamen med bifall till motion 1982/83: 581 yrkande 28 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

8. Ny läartjänstorganisation inom högskolan (punkt 1, mom. 13)

Kerstín Göthberg (c), Per Unckel (m), Rune Rydén (m), Birgitta Rydle (m), Pär Granstedt (c), Göran Allmér (m) och Jörgen Ullenhag (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 16 börjar "Då frågan" och slutar "yrkande 9" bort ha följande lydelse:

Riksdagen bör med bifall till motion 1982/83: 1070 yrkande 9 och med anledning av motionerna 1982/83: 581 yrkande 29 och 1982/83:948 yrkande 32 som sin mening ge regeringen till känna att den under riksmötet 1983/84 bör lägga fram förslag om ny läartjänstorganisation inom högskolan på grundval av läartjänstutredningens betänkande. En sådan ny organisation är angelägen.

dels att utskottets hemställan under 13 bort ha följande lydelse:

13. att riksdagen beträffande ny läartjänstorganisation inom hög-

skolan med bifall till motion 1982/83: 1070 yrkande 9 och med anledning av motionerna 1982/83: 581 yrkande 29 och 1982/83: 948 yrkande 32 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

9. Medelsanvisningen under Humanistiska fakulteterna (punkt 2, mom. 3)

Jörgen Ullenhag (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 19 börjar "Utskottet har" och slutar "humanistiska fakulteterna" bort ha följande lydelse:

Utskottet har i det föregående tillstyrkt regeringens förslag beträffande inrättande av tjänster. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet motion 1982/83: 948 yrkande 44 i denna del.

När det gäller den i motion 1982/83:1070 förordade förstärkningen av resurser till humanistisk forskning delar utskottet motionärernas uppfattning att en förstärkning av basresurserna för de humanistiska fakulteterna med 1 milj. kr. utöver regeringens förslag bör ske främst för att öka antalet tjänster på mellannivå. Med hänvisning till det anförda föreslår utskottet att riksdagen med bifall till motion 1982/83: 1070 yrkande 4 och med avslag på motion 1982/83: 948 yrkande 44 i denna del till Humanistiska fakulteterna för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 150 311 000 kr.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. att riksdagen till *Humanistiska fakulteterna* med bifall till motion 1982/83: 1070 yrkande 4, med anledning av proposition 1982/83: 100 och med avslag på motion 1982/83: 948 yrkande 44 i denna del för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 150 311 000 kr.

10. Professur i religionspedagogik (punkt 3, mom. 1)

Jörgen Ullenhag (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 20 börjar "Utskottet kan" och slutar "och 1982/83: 968" bort ha följande lydelse:

Utskottet noterar att UHÄ i sin anslagsframställning bl. a. anför att en professur i religionspedagogik sedan många år är det högst prioriterade utbyggnadsförslaget inom teologisk fakultet. Enligt utskottets uppfattning utgör såväl den religionspedagogiska forskningens betydelse som den religionsvetenskapliga grundutbildningens behov starka motiv för att tjänsten inrättas. Inrättandet av tjänsten bör även ses i perspektivet av att – som det framhålls i motion 1982/83: 968 – den högre utbildningen och forskningen förstärks inte bara när det gäller teknik och naturvetenskap utan även på områden som humaniora, samhällsvetenskap, juridik och teologi.

Utskottet finner med hänvisning till det anförda det angeläget att ifrågavarande professur kommer till stånd fr. o. m. budgetåret 1984/85. Detta bör riksdagen med bifall till motion 1982/83: 968 och med anledning av motion 1982/83: 965 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. att riksdagen beträffande professur i religionspedagogik med bifall till motion 1982/83: 968 och med anledning av motion 1982/83: 965 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

11. Professur i freds- och konfliktforskning (punkt 5, mom. 3)

Per Unckel, Rune Rydén, Birgitta Rydle och Göran Allmér (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 23 börjar "Utskottet är" och slutar "finansiera professuren" bort ha följande lydelse:

Utskottet kan konstatera att det i budgetpropositionen totalt sett beräknats medel för en inte obetydlig ökning av resurserna för de samhällsvetenskapliga fakulteterna. UHÄ har i sin anslagsframställning inte placerat förslaget om inrättande av en professur i freds- och konfliktforskning i den högsta prioritetsskassen. Av anförda skäl anser utskottet inte att riksdagen i nuvarande budgetläge bör tillstyrka att ytterligare en professur inrättas nästa budgetår. Utskottet avstyrker således motionerna 1982/83: 582 och 1982/83: 2137 samt motion 1982/83: 948 yrkande 37 i nu förevarande del. Utskottet är inte heller berett förorda att riksdagen med anledning av motion 1982/83: 194 gör någon särskild hemställan hos regeringen. Yrkande 10 i motionen avstyrks därför.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. att riksdagen beträffande professur i freds- och konfliktforskning och åtgärder för att stärka fredsforskningen avslår motionerna 1982/83: 194 yrkande 10, 1982/83: 582, 1982/83: 948 yrkande 37 i denna del och 1982/83: 2137,

12. Forskning kring Norrbottens utvecklingsproblem (punkt 5, mom. 7)

Per Unckel, Rune Rydén, Birgitta Rydle och Göran Allmér (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 25 börjar "Mot bakgrund" och slutar "i fråga" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar regeringens uppfattning att det fordras en långsiktig planering och uthållighet i medelstillelningen när det gäller att bygga upp kompetens inom nya forskningsområden. Att i en särskild proposition,

som utarbetats vid sidan om den sedvanliga budgetbehandlingen, lägga fram utbildningspolitiska förslag särskilt ägnade att stödja näringslivet i Norrbotten, finner utskottet emellertid olämpligt. Utskottet anser för sin del att anslagskrav från högskolan i Luleå bör behandlas i den sedvanliga budgetprocessen i avvaktan på att rutiner tillskapas för en mer långsiktig planering av medelstillelningen avseende hela forskningsområdet.

Med hänvisning till det anförda föreslår utskottet att riksdagen med bifall till motion 1982/83: 2277 yrkande 4 såvitt nu är i fråga avslår regeringens förslag i proposition 1982/83: 120 om medelsanvisning för ett forskningsprogram med inriktning mot Norrbottens utvecklingsproblem.

dels att utskottets hemställan under 7 bort ha följande lydelse:

7. att riksdagen med bifall till motion 1982/83: 2277 yrkande 4 i denna del avslår vad som i proposition 1982/83: 120 förordats om forskning kring Norrbottens utvecklingsproblem,

13. Basresurser för samhällsvetenskaplig forskning (punkt 5, mom. 8)

Jörgen Ullenhag (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 25 börjar "Utskottet anser" och slutar "yrkande 5" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning att regeringens budgetförslag präglas av en bristande balans mellan stödet till teknisk och naturvetenskaplig forskning å ena sidan och humanistisk och samhällsvetenskaplig å den andra. Med det förslag regeringen lagt missgynnas den humanistiska och samhällsvetenskapliga forskningen. Utskottet föreslår därför, med bifall till motion 1982/83: 1070 yrkande 5 i nu aktuell del, att basresurserna för de samhällsvetenskapliga fakulteterna ökas med 1 milj. kr. utöver vad föredragande statsrådet förordat. Vad utskottet sålunda förordat bör riksdagen som sin mening ge till känna för regeringen.

dels att utskottets hemställan under 8 bort ha följande lydelse:

8. att riksdagen beträffande ytterligare medel till basresurser för samhällsvetenskaplig forskning med bifall till motion 1982/83: 1070 yrkande 5 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

14. Medelsanvisningen under Samhällsvetenskapliga fakulteterna (punkt 5, mom. 9)*Under förutsättning av bifall till reservationerna 11 och 12*

Per Unckel, Rune Rydén, Birgitta Rydle och Göran Allmér, (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 25 börjar "Vad beträffar" och på s. 26 slutar "177 188 000 kr." bort ha följande lydelse:

Vad beträffar *anslagsbeloppet* för nästa budgetår har utskottet i det föregående avstyrkt motionsledes framställda förslag om inrättande av en professur i freds- och konfliktforskning och om ytterligare basresurser. Utskottet har vidare föreslagit att riksdagen avslår proposition 1982/83: 120 såvitt nu är i fråga. Utskottet föreslår alltså att riksdagen till Samhällsvetenskapliga fakulteterna anvisar det i budgetpropositionen begärda reservationsanslaget av 172 668 000 kr.

dels att utskottets hemställan under 9 bort ha följande lydelse:

9. att riksdagen med bifall till proposition 1982/83: 100 och motion 1982/83: 2277 yrkande 4 i denna del samt med avslag på proposition 1982/83: 120 och motionerna 1982/83: 948 yrkande 45 och 1982/83: 1070 yrkande 5 i denna del till *Samhällsvetenskapliga fakulteterna* för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 172 688 000 kr.,

15. Medelsanvisningen under Samhällsvetenskapliga fakulteterna (punkt 5, mom. 9)*Under förutsättning av bifall till reservation 13*

Jörgen Ullenhag (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 25 börjar "Vad beträffar" och på s. 26 slutar "177 188 000 kr." bort ha följande lydelse:

Vad beträffar *anslagsbeloppet* för nästa budgetår har utskottet i det föregående föreslagit att en tjänst som professor (L 24) i freds- och konfliktforskning inrättas den 1 juli 1983. Därtill har utskottet tillstyrkt ett motionsyrkande om ytterligare medel för basresurser. Ett i motion 1982/83: 2277 framställt avslagsyrkande på proposition 1982/83: 120 har avstyrkts av utskottet. I övrigt har utskottet inte funnit anledning till erinran eller uttalande med anledning av den i propositionerna 1982/83: 100 och 1982/83: 120 redovisade medelsberäkningarna. Utskottet föreslår alltså att riksdagen till Samhällsvetenskapliga fakulteterna anvisar ett reservationsanslag av $(172\,688\,000 + 500\,000 + 1\,000\,000 + 4\,000\,000 =)$ 178 188 000 kr.

dels att utskottets hemställan under 9 bort ha följande lydelse:

9. att riksdagen med anledning av propositionerna 1982/83: 100 och 1982/83: 120 samt motion 1982/83: 948 yrkande 45 och med bifall till motion 1982/83: 1070 yrkande 5 i denna del ävensom med avslag på motion 1982/83: 2277 yrkande 4 i denna del till *Samhällsvetenskapliga fakulteterna* för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 178 188 000 kr.,

16. Besparingar inom arkitekturområdet (punkt 6, mom. 1)

Björn Samuelson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 30 börjar "Utskottet anser" och slutar "avser arkitekturforskningen" bort ha följande lydelse:

För att sektorsforskningen skall garanteras en god kvalitet fordras att den kompletteras med basresurser för grundforskning. För att inte de basresurser som finns vid högskolorna helt skall styras av sektorsforskningen måste en viss volym på resurserna för grundforskning garanteras. Som redovisas i motion 1982/83: 1619 är sektorsforskningen inom arkitekturområdet förhållandevis stor i jämförelse med de resurser för arkitekturforskning som finns vid högskolorna. Mot denna bakgrund bör enligt utskottets mening inte flera besparingar på fakultetsanslaget göras inom detta område utöver den som genomförts innevarande budgetår. Detta bör riksdagen med bifall till motion 1982/83: 1619 i denna del som sin mening ge regeringen till känna. Till medelsanvisningen återkommer utskottet i det följande.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. att riksdagen beträffande besparingar inom arkitekturområdet med bifall till motion 1982/83: 1619 i denna del och med avslag på proposition 1982/83: 100 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

17. Tjänst som professor (L 24) i datalogi (punkt 6, mom. 5)

Kerstin Göthberg (c) och Pär Granstedt (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 32 börjar "Utskottet erinrar" och slutar "proposition 1982/83: 100" bort ha följande lydelse:

Riksdagen beslöt våren 1982 att inrätta ett antal professurer för att förstärka forskningsverksamheten på olika områden inom dataområdet. Enligt detta beslut skall insatserna ske utifrån en helhetssyn på datafrågorna. Datatekniken bör primärt ses som en stödteknik och användarinflytandet måste utvecklas och förstärkas.

Utskottet anser att datoriseringens effekter för enskilda individer och samhälle måste beaktas vid inrättande av professur inom datorvetenska-

pen i högskolan. Stöd för detta finns i en rad utredningar, senast i det av forskningsrådsnämnden på regeringens uppdrag framlagda forskningsprogrammet Forskning om datateknikens användning. Förslag till samlat forskningsprogram (Rapport 1982: 16). Därför föreslår utskottet att en av de principbeslutade professurerna, nämligen den nu aktuella professuren i datalogi, byts ut mot en professur inom området datasamhällets utveckling.

Riksdagen bör således med bifall till motion 1982/83: 1674 yrkande 2 bemyndiga regeringen att i stället för en tjänst i datalogi inrätta en tjänst som professor (L 24) inom området datasamhällets utveckling och besluta om lokalisering av tjänsten.

Utskottet har inget att erinra mot den andra föreslagna tjänsten inom dataområdet.

dels att utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

5. att riksdagen med bifall till motion 1982/83: 1674 yrkande 2 och med avslag på proposition 1982/83: 100 bemyndigar regeringen att inrätta tjänst som professor (L 24) inom området datasamhällets utveckling i enlighet med vad utskottet förordat,

18. Tjänst som professor (L 24) i miljö- och naturresursinformation (punkt 6, mom. 8)

Kerstin Göthberg (c) och Pär Granstedt (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 32 börjar "Utskottet kan" och slutar "av riksdagen" bort ha följande lydelse:

Utskottet prioriterar, liksom motionärerna i motion 1982/83: 948, den av UHÄ föreslagna tjänsten som professor (L 24) i miljö- och naturresursinformation så högt att utskottet anser att den bör inrättas redan nästa budgetår. Riksdagen bör således bemyndiga regeringen att inrätta denna tjänst. Kostnaden för tjänsten beräknas till 500 000 kr. Till medelsanvisningen återkommer utskottet i det följande.

dels att utskottets hemställan under 8 bort ha följande lydelse:

8. att riksdagen med bifall till motion 1982/83: 948 yrkande 37 bemyndigar regeringen att inrätta en tjänst som professor (L 24) i miljö- och naturresursinformation i enlighet med vad utskottet förordat,

19. Forskning inom elektronik, datateknik och verkstadsteknik vid högskolan i Luleå, m. m. (punkt 6, mom. 9)

Per Unckel, Rune Rydén, Birgitta Rydle och Göran Allmér (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 33 börjar "Utskottet anser" och slutar "16 avstyrks" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser liksom föredragande statsrådet i proposition 1982/83: 120 och motionärerna i motion 1982/83: 2274 att det fordras en långsiktig planering och uthållighet i medelstilldelningen för att bygga upp kompetens inom nya forskningsområden. Utskottet delar således denna uppfattning om forskningens planeringsproblem och värdet av t.ex. treåriga planeringsramar för medelstilldelningen. Utskottet förutsätter också att regeringen, i enlighet med den i proposition 1982/83: 120 visade uppfattningen, kommer att förelägga riksdagen förslag om förändrade planeringsrutiner för hela forskningsområdet. I avvaktan på detta bör ingen högskola särbehandlas. Riksdagen bör därför avslå de i proposition 1982/83: 120 och motion 1982/83: 2261 föreslagna medelsanvisningarna till högskolan i Luleå under anslaget Tekniska fakulteterna. Vad utskottet här anfört bör riksdagen med bifall till motion 1982/83: 2277 yrkande 4 i denna del som sin mening ge regeringen till känna. Till medelsanvisningen återkommer utskottet i det följande.

dels att utskottets hemställan under 9 bort ha följande lydelse:

9. att riksdagen beträffande forskning inom elektronik, datateknik och verkstadsteknik vid högskolan i Luleå, m. m. med bifall till motion 1982/83: 2277 yrkande 4 i denna del samt med avslag på proposition 1982/83: 120 och motion 1982/83: 2261 yrkande 16 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

20. Forskning inom elektronik, datateknik och verkstadsteknik vid högskolan i Luleå, m. m. (punkt 6, mom. 9)

Kerstin Göthberg (c) och Pär Granstedt (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 33 börjar "Utskottet anser" och slutar "16 avstyrks" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att den i proposition 1982/83: 120 föreslagna satsningen på forskning vid högskolan i Luleå är väsentlig för näringslivet i denna del av landet. Av särskild betydelse bör en utbyggnad av utbildning och forskning inom dataområdet bli för små och medelstora företag. Däför bör högskolan i Luleå få det uppdrag som föreslås i motion 1982/83: 2261, nämligen att kartlägga former för en offensiv satsning inom data och elektronik med inriktning på småföretagsområdet. Utskottet tillstyrker

därför att medelstilldelningen får den omfattning som föreslås i motion 1982/83: 2261. Vad utskottet här anfört bör riksdagen med bifall till motion 1982/83: 2261 yrkande 16 i denna del, med anledning av proposition 1982/83: 120 och med avslag på motion 1982/83: 2277 yrkande 4 i denna del som sin mening ge regeringen till känna. Till medelsanvisningen återkommer utskottet i det följande.

dels att utskottets hemställan under 9 bort ha följande lydelse:

9. att riksdagen beträffande forskning inom elektronik, datateknik och verkstadsteknik vid högskolan i Luleå, m. m. med bifall till motion 1982/83: 2261 yrkande 16 i denna del, med anledning av proposition 1982/83: 120 och med avslag på motion 1982/83: 2277 yrkande 4 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

21. Medelsanvisningen under Tekniska fakulteterna (punkt 6, mom. 10)

Under förutsättning av bifall till reservation 19

Per Unckel, Rune Rydén, Birgitta Rydle och Göran Allmér (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 33 börjar "Utskottet, som" och slutar "344 429 000 kr." bort ha följande lydelse:

Utskottet, som inte har något att erinra mot anslagsberäkningarna i övrigt i proposition 1982/83: 100, föreslår att riksdagen i enlighet med vad som anförs i reservation 19, med bifall till motion 1982/83: 2277 yrkande 4 i denna del och proposition 1982/83: 100 samt med avslag på proposition 1982/83: 120 och motionerna 1982/83: 948 yrkande 47, 1982/83: 1619 i denna del, 1982/83: 1894 i denna del och 1982/83: 2261 yrkande 16 i denna del under anslaget Tekniska fakulteterna anvisar ett reservationsanslag av 335 429 000 kr.

dels att utskottets hemställan under 10 bort ha följande lydelse:

10. att riksdagen med bifall till motion 1982/83: 2277 yrkande 4 i denna del och proposition 1982/83: 100 samt med avslag på proposition 1982/83: 120 och motionerna 1982/83: 948 yrkande 47, 1982/83: 1619 i denna del, 1982/83: 1894 i denna del och 1982/83: 2261 yrkande 16 i denna del till *Tekniska fakulteterna* för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 335 429 000 kr.

22. Medelsanvisningen under Tekniska fakulteterna (punkt 6, mom. 10)

Under förutsättning av bifall till reservationerna 18 och 20

Kerstin Göthberg (c) och Pär Granstedt (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 33 börjar "Utskottet, som" och slutar "344 429 000 kr." bort ha följande lydelse:

I enlighet med vad som anförs i reservation 18 bör riksdagen anvisa 500 000 kr. för en tjänst som professor (L 24) i miljö- och naturresursinformation. Vidare bör riksdagen i enlighet med vad som anförs i reservation 20 anvisa 3 milj. kr. utöver vad som föreslås i proposition 1982/83: 120 till forskning vid högskolan i Luleå. Utskottet har i övrigt inget att erinra mot medelsberäkningarna i proposition 1982/83: 100 under anslaget Tekniska fakulteterna. Utskottet föreslår att riksdagen med bifall till motionerna 1982/83: 948 yrkande 47 och 1982/83: 2261 yrkande 16 i denna del, med anledning av propositionerna 1982/83: 100 och 1982/83: 120 samt med avslag på motionerna 1982/83: 1619 i denna del, 1982/83: 1894 i denna del och 1982/83: 2277 yrkande 4 i denna del till Tekniska fakulteterna anvisar ett reservationsanslag av $(335\,429\,000 + 500\,000 + 9\,000\,000 + 3\,000\,000 =)$ 347 929 000 kr.

dels att utskottets hemställan under 10 bort ha följande lydelse:

10. att riksdagen med bifall till motionerna 1982/83: 948 yrkande 47 och 1982/83: 2261 yrkande 16 i denna del, med anledning av propositionerna 1982/83: 100 och 1982/83: 120 samt med avslag på motionerna 1982/83: 1619 i denna del, 1982/83: 1894 i denna del och 1982/83: 2277 yrkande 4 i denna del till *Tekniska fakulteterna* för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 347 929 000 kr.

23. Medelsanvisningen under Tekniska fakulteterna (punkt 6, mom. 10)

Under förutsättning av bifall till reservation 16

Björn Samuelson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 33 börjar "Utskottet, som" och slutar "344 429 000 kr." bort ha följande lydelse:

I reservation 16 tillstyrks yrkandet i motion 1982/83: 1619 om att inga fler besparingar skall göras avseende forskningsorganisationen inom arkitekturområdet. I enlighet härmed bör riksdagen med bifall till motion 1982/83: 1619 i denna del anvisa 1 289 000 kr. mer under anslaget Tekniska fakulteterna än vad som beräknats i proposition 1982/83: 100. Utskottet som i övrigt inte har något att erinra mot medelsberäkningarna under det aktuella anslaget i propositionerna 1982/83: 100 och 1982/83: 120 föreslår att riksdagen med avslag på motionerna 1982/83: 948 yrkande 47, 1982/

83: 1894 i denna del, 1982/83: 2261 yrkande 16 i denna del och 1982/83: 2277 yrkande 4 i denna del under anslaget Tekniska fakulteterna anvisar (335 429 000+1 289 000+9 000 000=) 345 718 000 kr.

dels att utskottets hemställan under 10 bort ha följande lydelse:

10. att riksdagen med bifall till motion 1982/83: 1619 i denna del och proposition 1982/83: 120, med anledning av proposition 1982/83: 100 samt med avslag på motionerna 1982/83: 948 yrkande 47, 1982/83: 1894 i denna del, 1982/83: 2261 yrkande 16 i denna del och 1982/83: 2277 yrkande 4 i denna del till *Tekniska fakulteterna* för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 345 718 000 kr.

24. Uppskov med inrättandet av en av föreslagna tjänster som professor (L 24) inom medicinska fakulteterna (punkt 7, mom. 1)

Under förutsättning av bifall till reservation 18

Kerstin Göthberg (c) och Pär Granstedt (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 36 börjar "Utskottet har" och slutar "medicinska området" bort ha följande lydelse:

I enlighet med vad som anförs i reservation 18 skall en tjänst som professor (L 24) i miljö- och naturresursinformation inrättas för vilken medel beräknas under anslaget Tekniska fakulteterna. För att finansiera denna tjänst bör en av de tjänster som professor (L 24) – för vilka medel beräknas under anslaget Medicinska fakulteterna – inte inrättas redan nästa budgetår. Riksdagen bör därför nu fatta principbeslut om att dessa tjänster skall inrättas men samtidigt bemyndiga regeringen att – efter samråd med UHÄ – besluta att uppskjuta inrättandet av en av dem. Detta bör riksdagen med bifall till motion 1982/83: 948 yrkande 46 i denna del som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. att riksdagen beträffande uppskov med inrättandet av en av föreslagna tjänster som professor (L 24) med bifall till motion 1982/83: 948 yrkande 46 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

25. Tjänster som professor (L 24) inom medicinska fakulteterna (punkt 7, mom. 2)

Under förutsättning av bifall till reservation 18

Kerstin Göthberg (c) och Pär Granstedt (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 37 börjar "Med hänvisning" och slutar "medicinska fakulteterna" bort ha följande lydelse:

Som anför i reservation 24 bör riksdagen fatta ett principbeslut om inrättande av de i proposition 1982/83: 100 föreslagna tjänsterna som professor (L 24), av vilka regeringen sedan väljer en som inte inrättas nästa budgetår. Med hänvisning till det anförda föreslår utskottet att riksdagen med bifall till motion 1982/83: 948 yrkande 46 i denna del, med anledning av proposition 1982/83: 100 och med avslag på motion 1982/83: 1883 bemyndigar regeringen att inrätta tjänster som professor (L 24) inom medicinska fakulteterna i enlighet med vad utskottet förordat.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. att riksdagen med bifall till motion 1982/83: 948 yrkande 46 i denna del, med anledning av proposition 1982/83: 100 och med avslag på motion 1982/83: 1883 bemyndigar regeringen att inrätta tjänster som professor (L 24) i enlighet med vad utskottet förordat,

26. Arbetsmedicinska institutioner m. m. (punkt 7, mom. 6)

Björn Samuelson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 38 börjar "Ett motsvarande" och slutar "UHÅ:s långtidsbedömning" bort ha följande lydelse:

För att kunna skapa kontinuitet i forskningsarbetet inom arbetsmiljöområdet samt erbjuda kvalificerad grundutbildning, vidareutbildning och forskarutbildning bör det enligt utskottets uppfattning finnas en fast organisation för arbetsmiljöforskning vid samtliga universitet och högskolor där det finns medicinsk eller teknisk fakultet. Dessa universitet och högskolor bör ges resurser som gör det möjligt att inrätta arbetsmedicinska institutioner inom alla medicinska fakulteter och arbetsmiljöinstitutioner inom alla tekniska fakulteter. Regeringen bör förelägga riksdagen förslag med denna innebörd. Vad utskottet här anför bör riksdagen med bifall till motion 1982/83: 1090 yrkande 2 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 6 bort ha följande lydelse:

6. att riksdagen beträffande arbetsmedicinska institutioner m. m. med bifall till motion 1982/83: 1090 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

27. Medelsanvisningen under Medicinska fakulteterna (punkt 7, mom. 7)

Under förutsättning av bifall till reservation 18

Kerstin Göthberg (c) och Pär Granstedt (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 38 börjar "Utskottet har" och slutar "proposition 1982/83: 100" bort ha följande lydelse:

I enlighet med vad som anför i reservation 24 bemyndigas regeringen

att uppskjuta inrättandet av en av de föreslagna tjänsterna som professor (L 24) inom medicinska fakulteterna. I enlighet härmed bör riksdagen med bifall till motion 1982/83: 948 yrkande 46 i denna del anvisa ett med 500 000 kr. minskat belopp under anslaget Medicinska fakulteterna.

dels att utskottets hemställan under 7 bort ha följande lydelse:

7. att riksdagen med bifall till motion 1982/83: 948 yrkande 46 i denna del, med anledning av proposition 1982/83: 100 och med avslag på motion 1982/83: 1899 i denna del till *Medicinska fakulteterna* för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 384 660 000 kr.

28. Ytterligare medel till framtidsstudier (punkt 12, mom. 5)

Kerstin Göthberg (c) och Pär Granstedt (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 42 börjar "Av proposition" och slutar "för framtidsstudier" bort ha följande lydelse:

FRN begär i sin anslagsframställning en ökning av innevarande budgetårs anslag med 10 215 000 kr., varav 1 milj. kr. för framtidsstudier. Enligt utskottets mening bör anslaget till forskningsrådsnämnden, som regeringen föreslår uppräknat med 1 074 000 kr., räknas upp med ytterligare 1 milj. kr. för framtidsstudier. Vidare bör frågan om ett fristående institut för framtidsstudier prövas. Utskottet föreslår att riksdagen med bifall till motion 1982/83: 948 yrkandena 42 och 48 och med anledning av proposition 1982/83: 100 till Forskningsrådsnämnden för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 41 231 000 kr.

dels att utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

5. att riksdagen med bifall till motion 1982/83: 948 yrkandena 42 och 48 och med anledning av proposition 1982/83: 100 till *Forskningsrådsnämnden* för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 41 231 000 kr.

29. Medelsanvisningen under Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet (punkt 13, mom. 1)

Jörgen Ullenhag (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 45 börjar "Utskottet har" och slutar "begärda medlen" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning om behovet av ytterligare resurser till den humanistiska och den samhällsvetenskapliga forskningen. En ökning med 3 milj. kr. av anslaget Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet utöver regeringens förslag är därför motiverad. Riksdagen bör därför med bifall till motion 1982/83: 1070 yrkande 6 till Humanistisk-

samhällsvetenskapliga forskningsrådet för budgetåret 1983/84 anvisa 79 775 000 kr.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. att riksdagen till *Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet* med bifall till motion 1982/83:1070 yrkande 6 och med anledning av proposition 1982/83:100 för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 79 775 000 kr.,

30. Internationellt inriktad forskning m. m. (punkt 13, mom. 2)

Kerstin Göthberg (c) och Pär Granstedt (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 45 börjar "Utskottet vill" och på s. 46 slutar "yrkande 38" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill med anledning av motionsyrkandet stryka under vikten av ett internationellt perspektiv i forsknings- och utbildningsverksamheten vid såväl forskningsråd som vid universitet och högskolor. Inte minst är det av betydelse – vilket också framhålls i motionen – att våra kunskaper om språk och samhällsförhållanden fördjupas såvitt avser länder och områden på jorden som får växande betydelse för vårt land till följd av näringslivets ökade internationella kontakter. Utskottet anser att sådana åtgärder bör vidtas att en samlad plan kan redovisas avseende internationellt inriktad forskning och utbildning om bl. a. språk, samhälle och religion. Riksdagen bör med bifall till motion 1982/83:948 yrkande 38 som sin mening ge regeringen detta till känna.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. att riksdagen beträffande internationellt inriktad forskning och utbildning med bifall till motion 1982/83:948 yrkande 38 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

31. Kiruna geofysiska institut (punkt 20)

Per Unckel, Rune Rydén, Birgitta Rydle och Göran Allmér (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 50 börjar "Utskottet anser" och slutar "för ändamålet" bort ha följande lydelse:

I propositionen konstateras att tillämpning och produktutveckling av grundforskningsresultat inom det lågfrekventa ljudområdet redan givit upphov till industriprodukter och sysselsättning. Skäl talar således för att Kiruna geofysiska instituts resurser avpassas så att det blir möjligt att tillgodose sektoriella och industriella önskemål om tillämpad forskning och produktutveckling i anslutning till den grundforskning som bedrivs vid institutet. Enligt utskottets uppfattning måste emellertid förutsättningen

vara att arbetet leder till produkter som kan förväntas bli kommersiellt gångbara. Kostnaderna för den tillämpade forskningen och produktutvecklingen bör tas med i kalkylen, på samma sätt som sker vid annan liknande verksamhet.

Utskottet anser att institutet skall ges möjlighet att anställa den ytterligare personal och skaffa den utrustning som behövs för ändamålet, men att detta skall bekostas via den uppdragsverksamhet institutet åtar sig. Några anslagshöjningar via statsbudgeten torde därför inte erfordras.

Vad utskottet här anfört bör riksdagen med bifall till motion 1982/83: 2277 yrkande 5 och med avslag på proposition 1982/83: 120 som sin mening ge regeringen till känna. Riksdagen bör med bifall till yrkande 6 i motionen avslå förslaget i propositionen att 3 milj. kr. skall anvisas för verksamheten.

dels att utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

1. att riksdagen beträffande tillämpad forskning och utvecklingsarbete vid Kiruna geofysiska institut med bifall till motion 1982/83: 2277 yrkande 5 och med avslag på proposition 1982/83: 120 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
2. att riksdagen med bifall till motion 1982/83: 2277 yrkande 6 och proposition 1982/83: 100 samt med avslag på proposition 1982/83: 120 till *Kiruna geofysiska institut* för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 14 407 000 kr.

Särskilda yttranden

1. Forsknings- och utvecklingsarbete vid högskolor utan fasta forskningsresurser (punkt 1, mom. 7)

Kerstin Göthberg (c) och Pär Granstedt (c) anför:

Det är enligt vår uppfattning angeläget med den utveckling av forskningsverksamheten vid de mindre högskoleenheterna som förordas i cernens partimotion. Med anledning av att UHÄ-rapport 1983: 9 som behandlar hithörande frågor f. n. remissbehandlas har vi dock inte nu velat påfordra någon åtgärd från riksdagens sida.

2. Professur i kardiologi (punkt 7, mom. 2)

Per Unckel (m), Rune Rydén (m), Birgitta Rydle (m), Göran Allmér (m) och Jörgen Ullenhag (fp) anför:

Hjärt- och kärlsjukdomarna utgör vid sidan av tumörsjukdomarna det kanske största och mest betydelsefulla sjukdoms- och sjukvårdsproblemet i Sverige. Mot bakgrund av att det numera finns tre eller fyra specialprofessurer i njursjukdomar, lungsjukdomar resp. reumatiska sjukdomar

vore det befogat att det inrättades två professurer i kardiologi bl. a. för att följa upp den verksamhet som de nu avgångna klinikcheferna professor Gunnar Björck i Stockholm och professor Lars Werckö i Göteborg lämnat. I det rådande statsfinansiella läget är det emellertid inte möjligt att nu inrätta två tjänster. Utskottet har inte funnit skäl att ifrågasätta UHÄ:s och regeringens bedömning i lokaliseringsfrågan och tillstyrkt att den föreslagna tjänsten placeras i Göteborg. Vi förutsätter dock att en utbyggnad kommer att ske och att en framtida andra tjänst inom kardiologin kommer att placeras vid karolinska institutet.

Motions- yrkande nr	Motionsyrkandena behandlas på nedan angivna ställen i			
	utskottets yttrande s.	utskottets hemställan punkt och mom.	reservation nr	särskilt yttrande nr
194: 10	23	5: 3a	11	
296: 2	30	6: 2		
388	37	7: 4		
464	41	11: 2		
581: 27	14	1: 10	6	
28	15-16	1: 12	7	
29	16	1: 13	8	
30	5-6	1: 2	1	
582	23	5: 3a	11	
591	31	6: 3		
680	46-48	13: 3		
765	23-24	5: 4		
842	44	12: 4		
844	43	12: 2		
942	14-15	1: 11		
948: 29	11	1: 7		1
30	9-10	1: 5	4	
31	11	1: 6		
32	16	1: 13	8	
37	18, 23, 32	2: 1, 5: 3a-3b, 6: 8	11, 18	
38	45-46	13: 2	30	
42	42	12: 5	28	
44	18-19	2: 1, 2: 3	9	
45		5: 9	14, 15	
46	36, 38	7: 1-2, 7: 7	24, 25, 27	
47	32-33	6: 10	21-23	
48	42	12: 5	28	
952	6-7	1: 3	2	
953	11-12	1: 8		
955	37	7: 3		
965	20	3: 1	10	
968	20	3: 1	10	
1070: 4	19	2: 3	9	
5	25	5: 8-9	13-15	
6	45	13: 1	29	
7	13	1: 9	5	
8	7-8	1: 4	3	
9	16	1: 13	8	
1090: 2	38	7: 6	26	
1112: 4	14-15	1: 11		
1364	43	12: 1		
1393: 2	24-25	5: 6		
1395	43	12: 3		
1619	29-30, 33	6: 1, 6: 10	16, 21-23	
1635	26	5: 10		
1663	26-27	5: 11		
1674: 2	32	6: 5	17	
1879	39	10: 3		
1883	36-37	7: 2	25	2
1894	31, 33	6: 4, 6: 10	21-23	
1899	37-38	7: 5, 7: 7	27	
1901	13	1: 9	5	
1919	16	1: 14		
2137	23	5: 3a	11	
2204: 3	11	1: 7		1

Motions- yrkande nr	Motionsyrkandena behandlas på nedan angivna ställen i			
	utskottets yttrande s.	utskottets hemställan punkt och mom.	reservation nr	särskilt yttrande nr
2261: 16	33	6: 9–10	19–23	
2277: 4	25, 33	5: 7, 5: 9, 6: 9–10	12, 14, 15, 19–23	
5	50	20: 1	31	
6	50	20: 2	31	

